

BASKA

BASKA JÓZSEF

Szerzők

FÁBIÁN LÁSZLÓ

MÁNDY IVÁN

DR. LOSONCI MIKLÓS

DR. FELEDY BALÁZS

ACSAY JUDIT

FRANK JÁNOS

Ernst Múzeum

Montázs Studio, Budapest 2005

IMPRESSZUM

Ez a könyv Baska József festőművész retrospektív kiállításához készült
Ernst Múzeum Budapest, 2005. május 29 – június 15.
A kiállítást szervezte Zielinski Tibor

Tervező:

Rényi Katalin, Baska Barbara

A kiadásért felel:

Dr. Keserü Katalin

Rényi Katalin

Nyomdai előkészítés:

Baska Barbara

Montázs Művészeti Studio

Fotó:

Szelényi Károly

Portréfotó:

Németh Andrea

Markovics Ferenc

Kocsis Iván

Rényi Katalin

Nyomda:

Mester Nyomda

Felelős vezető:

Strasser Gábor

Borító:

Összetört múlt

ISBN 963 7032 13 4

Tartalom

FÁBIÁN LÁSZLÓ Ülve a fekete szekéren 2005	7
BASKA JÓZSEF 1947 Önéletrajzi részlet – Új Magyarország 1993. szeptember 7.	18
DR. LOSONCI MIKLÓS Baska József monumentális méretű alkotásai – Mai Magyar Művészet 1980	22
FRANK JÁNOS Szczecini kiállítás katalógusának előszava 1978	27
MÁNDY IVÁN Baska Józsefről – Élet és Irodalom 1989	48
ACSAY JUDIT A felszabadított rács – Új Tükör 1989. október	54
FÁBIÁN LÁSZLÓ Rácsvilágok – Múcsarnoki katalógus előszava 1989	58
FÁBIÁN LÁSZLÓ -tól -igtalan – Új Művészet 1990. március	73
DR. FELEDY BALÁZS Baska József és Rényi Katalin kiállítási megnyitója – Vigadó Galéria 1992	97
BASKA JÓZSEF Négy évszak – Napút évkönyv: Hetvenhat jeles hetvenes 2005	98
Egyéni és csoportos kiállítások, murális munkák	103
Bibliográfia, művek gyűjteményekben	106

Ülve a fekete szekéren 2005

Fábián László

– *Heven esztendőös vagy, ami ugyan nem érdem, mindenképpen alkalom azonban a számvetésre. Jelesül arra, hogy visszatekintve az elmúlt évtizedekre kíséreljük meg pályád alakulását, jelentős fordulatait szemrevételezni, összevetni azokkal a lehetőségekkel, amelyek irányítottak, vagy kimaradtak, tehát amelyek lehetővé tették, hogy a Baska-életmű összeálljon, és éppen így álljon össze. Indulásodat követőleg mintegy tíz évenként jelentkeztek markáns generációk, amelyek a magyar művészet megújítását, az alkotói szabadság helyreállítását (a kettőt akkoriban együtt kellett-lehetett fölvetni, ugyanis állami, hivatali dogma óhajtotta szabályozni az alkotói szándékot, módszert) vették programjukba. Nem utolsósorban – persze – a tájékozódást a progresszív előzményekről, a kortárs nyugati törekvésekről, hiszen ezek mind el voltak zárva. Esetedben a kezdetek hangsúlyát már az megadja, hogy a szülőföldről átkerülsz – nem éppen jószántadból – a hazádba. Pályád alakulása szempontjából mégis az az elsődleges, hogy a ti generációtok harap bele elsőül a hivatalos dogmába.*

– Diploma előtt mintegy fél évvel kerültek kezembe olyan könyvek, amelyek a világról igazabb képet rajzoltak ki. Különösképpen a kubizmus és a futurizmus ragadott akkor meg; diplomamunkám vázlatait már kezdtem ilyen irányokba átrendezgetni. Tanárom – állítólag egy értekezleten – kijelentette, Baskát nem engedi diplomázni, mert Baska megbolondult. Ezt – úgy tetszik – azzal érdemeltem ki, hogy fokozott érdeklődést mutattam a körívek iránt. Ez számomra a lendületesség, a mozgás megjelenítéséhez kínált segítséget. Szerencsémre akadt egy nagy műveltségű, kitűnő tanár a környezetemben – Hincz Gyula –, aki egy alkalommal bejött hozzám a műterembe, megkért, mutatnám meg diplomavázlatomat. Szétraktam, mosolygott, megkérdezte: „Mit szólna hozzá, ha én diplomáztatnám?” Ilyentől egy hallgató elájul, akkora istennek tartottuk Hinczet.

– *Akkor rektor volt?*

– Persze. Ő diplomáztatott; jelest adott. Sőt. Éppen vidéki művelődési házban akartam állást vállalni, és emiatt mentem be diplomámat fölvenni a főiskolán, amikor a titkárnő szólt, várnak a rektori hivatalban. Hincz akkor adta át a tanársegédi megbízó levelet. Hincz úgy vélte, ez a fiú ráakadt a lényegre. Igen hamar nagyon jó baráti viszonyba kerültem vele, nagyon sokat köszönhettem neki. Nevezetesen ő bízott, és nem csak ott tartott tanárnak, de 42 évet tanítottam az Iparművészeti Főiskolán, és számtalan tehetséges embert segítettem a pályára rajzi és festészeti felkészítéssel, modern szemlélettel. Iparművész generációk tekintenek mesterüknek. Hincz bevont murális munkáinak megvalósításába (mozaik, pannó stb.) pl: Bécsi magyar pavilon, zágrábi pavilon 280 m²-es arany-metál pannóját kiviteleztem egyedül.

– *Minden tiszteletem Hincz Gyuláé, magam is jó viszonyba kerültem vele, de mondjuk ki, hogy igencsak ügyesen adózott istennek, császárnak: igyekezett megfelelni a hatalom alkalmi*

FEKETE SZEKÉR 1975 olaj, vászon 120x120 cm a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona

kívánságainak, másfelől pedig gyarapította rangos, európai színvonalú életművét.

– Azért ahhoz komoly bátorságra volt szükség, hogy megfesse azt a három méterszer három méteres képet, amelynek címe: A madár az acélon is átrepül. Ebből – természetesen – oltári botrány keletkezett.

– *Egyszer mentem hozzá bizonyos képek miatt, nos, azokat valabonnét letről, a pincéből kellett előbalásznunk. A műteremben kevésbé irritáló munkákat tartott. Mit tehetett volna, ilyen volt a korszellem.*

– Valóban festett figurális képeket, ám minden képében, a figurálisakban csakúgy a huszadik század volt jelen. Nem véletlenül kellett elhagynia a Képzőművészeti Főiskolát és lett az Iparművészeti igazgatója.

– *Világos tebát, hogy ő adta meg neked azt az irányt, amerre akkor tájékozódnod kellett.*

– Nem csak bátorított, de könyveket hozott, amikhez én nem jutottam hozzá. Volt olyan is, hogy megtetszett neki egy képem, elkérte tőlem. Pontosan tudta, úgy vezet az út Európa felé, ha a legbátrabb vállalkásokra készek vagyunk.

– *Hogy jelentkezett ez a festészetekben? Hatott rád?*

– Olyannyira, hogy amikor 1971-ben az Ernst Múzeumban bemutattam munkáimat, a kiállítás nagy része már teljesen absztrakt volt. 1979-ben a Múcsarnokban pedig már az egész kiállítás. Ez már az, amit én is, mások is „biogeometriaként” emlegetünk. Fölöttébb jólestek Barcsay mester elismerő szavai ezek láttán. Ő akarta személyesen, hogy bekerüljek Szentendrére, a Régi Művésztelepre; intézte is. Utólag tudtam meg, hogy vagy hatvan pályázó volt, és én kaptam meg.

– *Járjuk most körül azt a kérdést, mi készíttetett arra, hogy festői lehetőségedet az absztrakcióban keresd meg.*

– Az ember nem is nagyon tudja a választ. Tény, hogy egyre egyszerűbben, egyre tisztábban akartam festeni. Úgy éreztem, a művészet igazán akkor szólal meg, ha nincs benne rajta kívüli mozzanat. Akkoriban virágzott a szocreál, a munkásábrázolások jelentették az eszményt.

– *Dehogy voltak azok ábrázolások, ócska klisék lehettek csupán, amelyek az általuk hordozott ideológia szolgálatában álltak. Hazugságszisztémák.*

– Mindenesetre világossá vált, ebbe az irányba nem lehet menni. Akiben csak kevéske tisztesség is volt, az nem ment. Egyesek a szürrealizmus felé tájékozódtak. Mondtam már, engem a kubizmus és a futurizmus nyűgözött le, azt a szellemiséget éreztem legközelebb saját világomhoz.

– *Fogalmazhatok úgy, hogy mind a futurizmusban, mind a kubizmusban a festői értékek formaváltásait vetted észre?*

– Így van.

– *A szürrealizmusban – ugye – nem ez a legszembeötlőbb, hanem az irodalmiság.*

– Igen, igen. Engem a festői gondolkodás markáns változása ragadott meg. A kubizmuson túl pedig a teljes konstruktivizmus található. Elkezdtem tehát ilyen képeket festeni. Jöttek a nagy kiállítások, ahová bevittem néhányat, ott meg egészen más művek uralták a mezőnyt, ezek abba a közegbe nem fértek be. Szabályosan kirúgtak velük együtt. Polgári művészet – ragasztották rám a címkét. Ez, persze, inkább

ÍGY JÖTTEM 1964
olaj, vászon 91x122 cm
a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona

FEKETE SZEKÉR 2. 1975
olaj, vászon 100x100 cm
Magángyűjtemény

fölerősítette bennem a dacot: gyereünk tovább, lássuk, mire megyünk. Ültem ugyan országos zsűriben, ahol – naná – a „kilencek” voltak túlsúlyban, és nekem az lett volna a tisztem, hogy más irány felé is nyissunk, olyan éles vitába keveredtem, hogy a helyszínen infarktust kaptam, kórházba kerültem. Ez 75-76 körül zajlott. Aczél elvtárs levetette a képemet a kiállításról, ami engem igencsak fölháborított, de számos kolléga gratulált, akadt aki egyenesen Kossuth-díjjal állította párhuzamba a gesztust. Persze, ez a „megtiszteltetés” nemcsak engem ért, ha jól emlékszem, Nádler, Keserű is hasonló sorsra jutott. Talán még Deim is. Ismert volt művészek körében akkortájt egy kedves ember, aki járt kocsijával műteremről műteremre, és egy húszasért elvitte a képeket a kiállításra. Egy alkalommal képemet látva megjegyezte, művész úr, délután ezt már hozom is vissza. A fekete képeimről volt szó. Azt javasolta, tegyek bele valami pirosat. Ilyen világot éltünk.

– *Az ember csupán azt nem érti, mi a fenének kellett még abba a világba újabb piros, hiszen más sem volt benne.*

– Engem külföldi útjaim, az ottani képzőművészeti élmények nyugtattak meg igazán: jó úton járunk. Hamburgban – például – a Kunstmuseumban láttam a visszaigazolásokat.

– *De a helyzetek mégis másként alakult. Fajóék másként társultak: Bak, Nádler, Molnár, Keserű, Hencze, majd Haraszty alkotott markáns csoportot.*

– A megváltozott helyzetet az jellemezte legjobban, amit egy országos kiállítás katalógusa mutatott. Nevezetesen a kiállítás minden képe szerepelt a katalógusban, azonban az újak, akiket már előszámláltunk, egész oldalas képekkel a katalógus közepén, míg mások olykor öt-hat kép társaságában. Ez már nyílt szembe menetelés a kulturális politika hivatalos vonulatával. Lett is belőle hatalmas botrány. Vagy az a nagy műcsarnoki kiállítás, amelyen ugyan még mindig a „kilencek” fogadták a belépőket, sőt, a második teremben középütt ugyancsak hasonlatos művek – olykor három sorban, míg a harmadik teremben viszont levegősen mintegy tizenöt nagy kép – tőlünk. Mondjuk kétszer kétméteresek. Ezt sem hagyták szó nélkül. Azaz: időnként ez a csapat összekapta magát, együtt szerepelt, és ilyenkor odatartoztam én is. Az összetartozás akár a katalógusból is nyilvánvalóvá vált. Ettől a társaságtól – természetesen – megkülönböztet, meg is különböztetett, hogy az én legszigorúbb geometriám is „biogeometria”.

– *Mit jelent ez?*

– Mindig biológiai formából indulok ki. Egy művészettörténész hölgy mondta: a legelvontabb képed is mindig szex. Voltaképpen ebben az értelemben használva ezt a fura minősítést.

– *Története során a festészet legalább háromféle alapállást alakított ki. Egyfelől ott van az ábrázolás parancsa (figuratívitás), másfelől az absztrakció (non-figuratív, szabad vagy geometrikus), harmadrészt pedig az ornamentális (ez utóbbi egyaránt használhat figuratív, illetőleg non-figuratív elemeket). Valamiféle díszítő funkciója mindegyiknek lehet, az elsőtől azonban a világlátással megszerzett tapasztalati képét várjuk ilyen-olyan megfontolások alapján, a második bizonyos értelemben az univerzális világ, de érvényben a középkori fogalmazás: universalis sunt realia, a harmadik pedig egyértelműen a díszítő funkciót helyezi előtérbe. A helyzetet tovább bonyolítja, jobb korokban, amelyek embere a világot még egybe akarja látni, ez így is volt, hogy mindegyik*

föltöltődhet jelképiséggel, akár együtt is jelentkezhetnek – némely szituációkban (Kréta, a középkor művészete stb.). Számomra olybá tűnik föl, mintha ilyesféle egység mutatkoznék bizonyos fokig festészetekben.

– Vegyük – teszem azt – a fekete-fehér korszakomat; erre nehéz lenne azt mondani, hogy ornemens.

– *Nem ezt mondtam. Bár az elemsorolás plasztikák mintha engem igazolnának.*

– Gondolatilag természetesen minden foglalkoztat. Kétféle művész van. Az egyik egész életében ugyanazt csinálja, hol színesebben, hol szürkébben, de föltétlenül ragaszkodva az egyedül üdvözítő úthoz. A másik többször is és több irányba is vált. Ilyen – például – Picasso. Nem zárja be magát egy szigorú ketreche, mint néhány kollégám. Nekem a gyerekkorom is annyira élménygazdag, annyira sokrétű volt, hogy nem tudtam megmaradni egyetlen lehetőség mellett. Amikor megcsináltam a fekete-fehér kiállításomat Szentendrén, akkor úgy véltem, hogy ezt a világot lezárhatom. Mindenekelőtt a struktúra vonzott, de visszajött a faktúra, a mozgatott fölület, a többretegű tér, ami eddig inkább sík volt. Tehát a síkból vissza a térbe. Hogy mitől került előtérbe a rács? Utaztam külföldre, barátom semmi mást, csak egy üveg magyar pálinkát kért tőlem. Megvettem, becsomagoltam, egészen a vámig jutottam vele. Közölték, pálinkát nem vihetek ki. Lecsavartam az üveg tetejét, meghúztam, majd az egészet kivágtam az ablakon. A vámosok voltak fölháborodva. Én pedig rádöbentem, milyen rácsvilágban élek, ez a szörnyűség raszterozza egész életemet. Ez csupán egy kis momentum. De szimbolikus: utal a kizsúrizéseimre, elmarasztalásaimra. Azaz: a rács mindenütt ott van. Jelkép. Mintegy tíz évig festettem ezeket a szigorú szerkezetű rácsokat. Mögöttük ott sejlik a bizonytalan látvány. A faktúra éppen ezt a bizonytalanságot jeleníti meg.

– *De hát tagadhatatlan a szimbolika jelenléte. A középkor használt figuratív és absztrakt szimbolikát (a szent geometria sem más), mi több: ornamentálisat csakúgy. Kiolvasható Aquinói Szent Tamásból éppen úgy, akár Yorki Tamásból, másokból. Gyerekkori emlékeid csak-csak visszasejlenek bizonyos képeidből; akár az is, hogy át kellett menekülnötök Magyarországra, mert egyébként Szudéta-földre deportáltak volna (Benes dekrétum).*

– Ezek után magyarázd meg nekem, mi mutatott bennem mégis polgári világra, ahogyan azidőtt minősítették festészetemet. (És hagytak ki rendre a díjából, jóllehet, a szakma rendre felterjesztett.)

– *Való igaz, úgy kerültél bele, mint Pilátus a credóba.*

– Abból indultam ki, hogy az igazán jó művészet lépést tart azzal, ami a világban körülötte történik. Megnéztem minden valamirevaló filmet, elolvastam minden olyan könyvet, amely a korszerűség igényével íródott és kezembe került; szinkronban akartam lenni. Amikor először jártam kinn, Nyugaton, 1967-ben, jólesően konstatáltam, helyesen választok. A világ ugyanerre tart. Fölöttébb lényeges, az ember higgye is, amit csinál, ne amiatt tegye, mert a másik is azt műveli. Emiatt sem tartoztam olyan szorosan az említett csapathoz, holott általában együtt állítottak ki bennünket, de én külön akartam menni, a saját világomat óhajtottam belakni. Még azt is el tudom képzelni, ettől lett ilyen összetett, amilyenre utalsz.

– *Mondod, szoros összefüggés látszik a kor, amelyben az ember él, és aközött, amit létrehoz. Minden bizonnyal. Már-már majdnem úgy, ahogyan Illyés Gyula mondja: „én verset írok,*

ÖNARCKÉP 1958
olaj, vászon 35x45 cm
Magángyűjtemény

ők fogják ceruzámat”. De a szembenállás a korról nagyon áttételesen van jelen, nem plakátszerű direktséggel. Érdekes, hogy az a zabolázhatatlan szovjet művészet, amelyik elítélte a totális diktatúrát, azt az utat választotta, legalábbis részben, hogy a diktatúra szimbólumait ironikusan fordítsa szembe a rendszerrel. Ti ezt sosem használtátok, töletek ilyen sosem láttak. Magyarországon egyetlen művészt ismerek, aki hasonlóképpen azokkal az üres jelképekkel operált: Pinczehelyi Sándort. A többiek ezt nem látták járható útnak. Esetedben a valóság rácsai raszterként másztak rá a képföldre. De akkor honnét jön – teszem azt – ez a színes diagonális ezen a fekete oválison át, amely a fehérek fény felbomlását mutatja hidegtől melegig? Ennek is lenne valamilyen szimbolikus eredete, mint a rácsnak?

– Úgy semmiképpen. Ugyanakkor olvastam a fekete lyukról. Egy időben aktívan foglalkoztam csillagászattal. Gimnazistaként még előadásokat is tartottam. Nagyon kezdett izgatni a fekete lyuk is. Az ember olyasmit is megfest, ami bizonyos értelemben kiesik abból a világból, amit eladdig sajátjaként értelmez. Annyira izgalmasnak éreztem azonban, hogy azt gondoltam, lehet belőle képet csinálni. Úgy mondják, abban nincs semmi, nincs fény sem, csak a hihetetlen energia.

– *Na meg a hatalmas gravitáció, ami benyel mindent, és nem enged vissza semmit. Ámbár ez utóbbit mára már megkérdőjelezték.*

– Azt mondtam: ezt a fekete lyukat be kéne járni; hát ez lett a kép. Majd biztosan lesz olyasvalami is, ami átjut ezen a fekete lyukon.

– *Ha már itt tartunk, hadd kérdezzem meg, miért olyan fontos neked a gesztus? Hangsúlyozottan van jelen festészetedben. Az utóbbi képeken mindenképpen.*

– Eljutottam oda, hogy gyönyörű tiszta fölületek jelentek meg a képeken. Sokszor még Barcsayt mestert is csodálkozásra készítette. A rácsvilágban éreztem rá, milyen jelentősége lehet a faktúrának. Mondhatni, tárgyiasítom általa a képet.

– *De a gesztus a belső tereket jelentheti. Elsődleges formában.*

– Igen.

– *A többi már kifogalmazás. A fekete lyuk is. Nevezetesen úgy, hogy szabályos ovális legyen éles körvonallal. A fekete lyukat gesztusként nem tudnád, nem is akarnád odavetni. Mintha az artikuláltat és a kevésbé artikuláltat fordítanád szembe egymással.*

– Így van. Azt gondolom, azt utóbbi képeimben a forma nagyon jól kíséri az előadás izalmát.

– *A modern művészetből az, ami évszázadokon keresztül az egyik legjellemzőbb vonása volt, a kézjegy eltűnt. Kivált eltűnt az akrillal, hiszen olyan abszolút kompakt fölületek jöttek létre, amelyben Isten ments' hogy nyoma legyen a kéznek, amely létrehozta. Amikor nálad tetten érzük az artikulált és artikulálatlan ellentétét, tulajdonképpen a kézjegyre lelünk rá ismét.*

– Ha összenézem mindazt, amit az elmúlt negyven év alatt létrehoztam, azt látom, eleinte nagyon nagy jelentősége volt az előadás mikéntjének, aztán a szigorú rend, majd a szigorú rend alatt a játékos előadásmód, most pedig még nagyobb játékoság jelenik meg. Mindegyikben elsődleges a gondolat, a forma, de nagyon gazdag faktúra kíséri. Nagyon gazdag előadás. Ez az élvezet. A csinálás élvezete.

FIGURA 1963
olaj, farost 30x60 cm
Magányűjtemény

– *Nem érzel valami barokkos telítettséget?*

– Tény, ha a nyolcvanas évekkel hasonlítom össze, van benne valami.

– *Nem véletlen, hogy akik mániákusan kötődnek a geometrikus szisztémához, fejedet veszik ezekért a kalandokért. A gesztus tolokodása miatt.*

– Megnéztem egy Mondrian életmű-kiállítást. Remek példa.

A geometriában úgy tetszik – Mondriant tartjuk az egyik csúcsnak. Az egész múzeum az ő képeivel volt tele. A konstruktivizmus nyolc-tíz képben volt képviselve. A többi portré, tájkép – már-már Munkácsy Mihály szellemében. Némiképpen az impresszionizmus elemei.

Nem ő az egyetlen példa a művészettörténetben. Szenzációs képek voltak, csak hirtelen az ember nem tudta összeegyeztetni őket. Mondhatni ő is egy tisztulási, egyszerűsödési folyamaton ment keresztül, mígnem elérkezett a tiszta szerkezethez.

– *Nem ismered véletlenül Kassák Szerelem című kötetét?*

– Mire gondolsz?

– *A rajzokra, hiszen ott portrék láthatók. Elég ügyetlenek, mivel a mester nem rajzolt valami jól.*

– Mondrian – hozzá képest – sokkal jobban rajzolt. Mert én a rajzait is láttam. Mindent.

– *Malevics portréi lányáról – gyönyörűek. Hozzád visszakapcsolva: az elmondottak ellenére sem érzem festészetedet eklektikusnak. Holott lehetne.*

– Erre nem tudok mit mondani. Azt tudom, hogy nagyon őszintén csinálom; újra meg újra fölülbírálom magam, átfestem, ha nem tetszik, vagy összevágom. Nem arról van szó, hogy amit odamázolok, az úgy marad. Némelyiket hónapokon keresztül rendre előveszem. Azt kell éreznem, hogy az elkészült mű számomra tökéletesnek tetszik. Hogy aztán ebben van-e eklektika vagy nincs, nem érzem.

– *Amikor elkészítesz egy képet, szakmai önkontrolod állapotja meg, hogy a kép készen van. De vajon visszajön-e benned a kép kezdeti lelki indítéka?*

– Az elmúlt években nem voltam olyan jól elengedve lelkileg, ennek következtében gyakran átfestettem képeket. Akkor már rendben volt. Előtte lelkileg nem állt össze nekem. Ugyanakkor elkezdtem egy képet, annak egy változatát. Kétszer kétféleképpen... .

– *Rögtön ekkorában kezdted?*

– Kicsi vázlatok megelőzték. Nekiláttam, négy órát csináltam, majd elmentem hazulról, és amikor visszajöttem, hogy festem tovább, leültem elé, és rájöttem, ez a kép. Kész van. Azóta sem nyúltam hozzá; bizonyos vonatkozásaiban jobbnak tartom, mint a másikat, amelyen sokáig bíbelődtem.

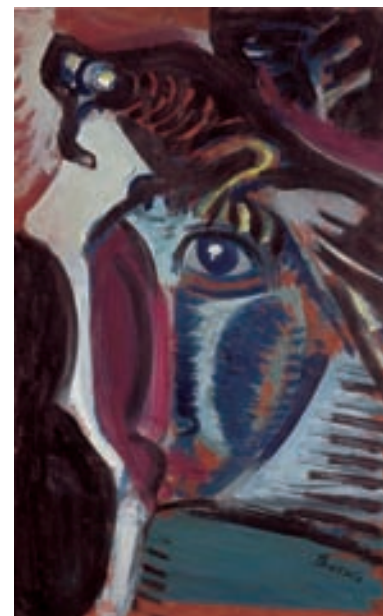
– *Nem vetted észre, de kissé rafinált módon a kifejezésre kérdeztem rá. Arra, hogy gyakorlatilag mit jelent számodra a kifejezés. Milyen súlya van?*

– Hogyan adom elő magam?

– *Nos, a hogyan rendben van. De a mit-re kérdezek.*

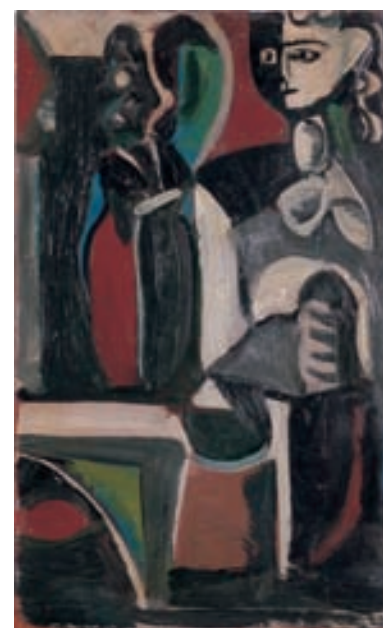
– Van, amelyik föltétlenül lélektani kiindulást választ. Ilyen volt a fekete-fehér sorozatom.

– *Igen, igen.*

ÁLOM 1965
olaj, vászon 25x35 cm

FIGURA 1965
olaj, vászon 25x35 cm

– Az egész sorozat – a menekülés. Alighanem a gyerekkoromat akartam kiírni, bemutatni. *A fekete szekérről* most derült ki, hogy fön van a Nemzeti Galériában. Vannak változatai. Több is. Ez kísért, ez a fekete szekér. Egész életemen át. Létezik figurálisabb és elvontabb földolgozása. A hatvanas évek elején lovacsák húzzák a fekete szekeret. Később teljesen absztrakt változatok – mindmáig. A legelvontabbakban is benne a kerék, itt, az utolsó képeim között szintén. Nemcsak rólam szól, az egész kisebbségi magyarságról beszél. Kétszázezer magyarról szól a szülőföldemen. Akiknek el kellett hagyniuk a Felvidéket.

– *Föltebetem úgy a kérdést, hogy ezúttal a szekér a gyásztól fekete?*

– De mennyire! Kifejezetten. A fekete korszak is úgy jött létre, hogy meghalt apám, meghalt apósom. Mindkettőt nagyon szerettem.

– *A másik megfejtése ennek a szímszimbolikának az lett volna, hogy a fekete a sötétség erőit képviseli, a kort, amely beleszólt az életedbe. A gyerekkorodba.*

– Igen, a szülőföld. Azóta letelt jó néhány évtized. Azóta létrehoztam Rozsnyóval a testvérvárosi kapcsolatot; ennek fejében Rozsnyó díszpolgárává választott. Mindössze négyen vagyunk. Nagyon nagy szeretettel fogadnak ma már ott, ahonnét el kellett jönnöm, nemcsak a magyarok, a szlovákok is. Fura bizonyíték amellett, hogy az ember életében a legrosszabb dolgok is szelidülhetnek.

– *Nem lehet, mondd, hogy a művészetnek mégis csak van valami gyakorlati baszna?*

– Van, van; hogyan lenne. Rozsnyón létrehoztunk egy művésztelepet. Csodálatos élmény volt találkoznom hajdani diáktársammal, aki cseh származású, és akivel nagyon megörültünk egymásnak ennyi év után. Tőle tudtam meg, hogy a rajztanárnok engem is el akart vinni Prágába, mert biztosra vette, belőlem festő lesz. Igazándiból az ember sosem képes megszabadulni ezektől az emlékeitől. Rendkívüli szerepe volt ennek a gyerekkornak abban, hogy a festészetet választottam hivatásomul. Megnézheted akár a legutolsó képeimet, abban is fölleled meghatározó élményeimet.

– *Látom, látom. Ez is annak a szekérnek egy változata.*

– Így van. Annak a mai változata bennem.

– *Ezek szerint mindmáig rajta ülsz azon a fekete szekéren.*

– Minden kisebbségi magyar rajta ül. A mi szerencsénk az Európai Unió. Ezután ha egy rozsnyói diák úgy dönt, hogy Pesten akar érettségizni, akkor Pesten fog, ha inkább mégis Párizsban, akkor összeszed egy kis pénzt, és Párizsban.

Jó érzés, hogy a szüleim, Mamám, Apám, támogattak abban, hogy festő legyek, bár nagyon szegények voltunk, mégis a legfontosabb volt, hogy tanuljak. Nagy találkozás volt, az egész életemre szakmailag és emberileg is kihat, hogy a feleségem, Rényi Kati grafikus, festő. Nagyon jó művész, különös és lendületes képeket fest. A fiam, Balázs és lányom, Barbara szintén grafikusművészek.

Tartozik a beszélgetőtárs némi magyarázattal, ha tetszik, vallomással. A fekete szekér első változatát (számomra az elsőt) valamikor a hetvenes évek első felében láttam, kis kamarakiállításon mutatkozott be Baska József az akkori Fialat Művészek Klubjában, amely abban az időben a maga

korlátozott lehetőségeibez képest a progresszív művészeti törekvések találkabhelye, de vitafóruma is volt. Megfordultak ott zenészek, irodalmárok, képzőművészek, filmesek, színészek, iparművészek – főiskolai hallgatóktól kezdve koros mesterekig. Vendégül látta a klub Kassák Lajost, Mándy Ivánt, Kardos G. Györgyöt, az akkoriban még szinte tilalom alatt álló Buda Ferencet, a képzőművészeti programoknak olyan aktivistái akadtak, mint Fajó János, Lukoviczky Endre, Bálint Ildikó, és bár ez a felsorolás is taláalomra, a teljesség igénye nélkül kerül ide, ennél is bonyolultabb lenne előszámlálni, kiket segített pályára kerülésében ez a sajátos fészék. Baska kiállításának megnyitója után is darab ideig elmélázva ücsörögtünk, majd szép lassan elkezdődött egy beszélgetés, amely óhatatlanul az ominózus fekete szekér körül róttá tisztelgő köreit, a geometriába egyszerűsödő formák egyszerűben köznapi tárgyakká alakultak, döcögött, zörgött a rázkódó szekér, kenetlen kereke csikorgott a tengelyen, a képzeletekben lovacsák nyihogtak, de szorgosan húzták terbüket, menekítették szeretett gazdáikat. Máig úgy emlékszem, azokban a pillanatokban mi ott mindannyian ott zötykölődtünk, menekültünk azon a jelentés-tanilag csaknem képtelen fekete szekéren.

ROKKÁZÓK 1966 olaj, vászon 160x160 cm Magányűjtemény

ELVONT FORMÁK 1966 olaj, farost 35x40 cm Magángyűjtemény

ELVONT FORMÁK II. 1966 olaj, farost 35x40 cm Magángyűjtemény

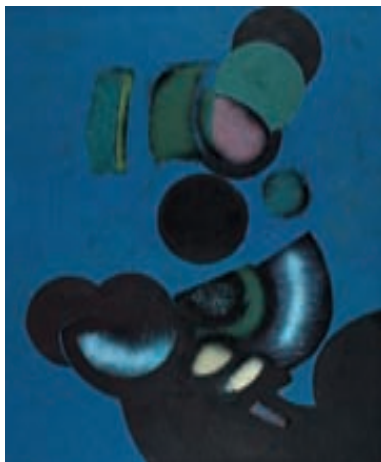
ELVONT FORMÁK III. 1966 olaj, farost 35x40 cm Magángyűjtemény

ZENEI FORMÁK 1966 olaj, vászon 35x45 cm Magángyűjtemény

1947 Önéletrajzi részlet – Új Magyarország 1993. szeptember 7.

Baska József

ÉJSZAKA II. 1979
olaj, vászon 110x130 cm
Magángyűjtemény

A magas fekete fenyők árnyairól leszűrődő hajnali homályban megálltunk.

– Itt vagyunk, elmegyek, körülnézek, gyere vedd át a gyeplőt. Előremásztam Mama mellé, a pici Gyurika nyöszörgött az ölében, a kis Magdus és Vali is megmozdult a szénában.

– Hová megy, Apa?

– Közel vagyunk, legyetek csendben. Kezembe adta a gyeplőt és lecsúszott a hóba.

– Apa, siessen vissza, félünk itt! – Csak intett a kezével és eltűnt a sűrű fák között. A rettegéstől örökkévalóságnak tűnt, mire visszajött értünk a ropogó hóban. Fogja a rudat a lovak előtt, lassan mozdul a szekér, csendesen, csak a kerék roppan egyet-egyet, kimegyünk az erdő széléig. Az árnyékból nézzük a nagy fehér fennsíkot.

– Ott szemben, azt a sűrű erdőt – suttojga –, azt kell elérnünk, az már Magyarország.

– A túloldalon az erdő szélén húzódik a határ –, ez a hómező a zóna, középen a senki földje. Itt a fák között még sötét van, de odakint már hajnalodik.

– Nem védenek a fák, át kell vágnunk rajta. – A mély csendben az egyik ló rázkódik egyet. A derengő havas tájban ezüstösen világít a fennsík. Mögöttünk valami zörej erősödött, néha tisztán hallható, aztán tompa csend, közeledésnek tűnik, vagy csak a fülünk cseng, de az úton már többször is hallottuk. – Mi ez a zaj? – A torkomban kalapál a szívem.

– Mari! – Te a két kisebb gyerekkel bújj le a széna és a dunnák közé! Valika, Gyogyó, ti szálljatok le. Ezt az utat, az emelkedőt is trappban kell megtenni a lovaknak, azzal is könnyebb a szekér.

– Hátul a szekér bal oldalába kapaszkodjatok, az út odafent elkanyarodik észak felé, az őrtorony délre van, ha ránk lőnek biztonságosabb azon az oldalon. Szorongás, félelem lett úrrá rajtunk, szótlán rémület. A titokzatos mozdulatlan táj, a körülöttünk némán álló sötét fák dereka mögül ránk leselkedők, minden percben elfoghatnak – lőhetnek is.

Elgémberedett tagjaim alig engedelmeskednek, nehéz kikászálódni a lábasok, ágynemű közül a batyuba kötözött szegénységünkben.

– Ne féljetek fiam. Add a kezed! – és leemelt a szekérről mindettönket. Körüljárta a szekeret, megmutatta, mibe kapaszkodjunk, visszanyomta a kirázódott szénát a derék közé, megnézte, minden a helyén van-e.

– Mari, jó helyen vagytok? Van elég levegőtök?

– Hát akkor gyerünk! – Előre ment a gyeplős mellé, megfogta a kantárszíjat. Valikával lent álltunk a hideg hóban, szorosan markolva a szekérderek végét, meg a löcsöt.

Megrándult a szekér, nekilódultunk egyre gyorsulva lefelé, egy mély útban vagy száz métert, aztán hirtelen emelkedik az út és a fennsík kellős közepén a hómezőn szinte alig érte a lábunk a földet, felvert hópor és

elszabadult szénaszálak csapódtak az arcunkba, a lovak fújtatva vágatnak a nagy hóban fölfelé, így sem haladunk elég gyorsan. Az izgalomtól félholtan érzem, hogy végre jobban fölgyorsulunk, már lefelé futunk az erdő felé. A körülöttünk kavargó hóban semmit sem látok, csak a kerékküllők villogását. Valika már felkapaszkodott, próbálok én is, hirtelen sötét lett. Beértünk a sűrű erdőbe.

– Hóó! Hóó! – hallom Apa hangját, és lassan megállunk.

– Átértünk – élünk!

– Mari, bújjatok el! Itt vagyunk!

A lovak párolognak, reszketnek a kimerültségtől. Letakarjuk őket pokróccal. Pihenünk. Felszabadultunk.

– Apa, biztos, hogy ez már Magyarország?

– No, gyere fiam.

Visszamentünk az erdő szélére, ahol bejöttünk, az előbb rémült futásban nem láttam a fehér kőhasábot.

FÖLDÖN 1976 olaj, vászon 110x110 cm a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona

– Magyarország, itt vagyunk! – Egy szekér gyerek üdvözl!

– Legyetek már csendben!

– Csak lármázzanak, itt már lehet. – mosolygott hátra Apa.

– Minek örültök úgy? Állj meg Gyuri, talán még jobb lenne, ha visszafordulnánk, még lehetne. – Fakadt ki Mama. – értetlenül hallgattunk el, mert ki gondolta volna, hogy a haza mostohagyerekként fogadja édes fiait, hogy a бүdös magyarból бүdös tótok is leszünk – idegenek, jöttmentek – sokáig gyökértelenek, és szegények, mint a templom egere, megismerjük a nyomort, a nincstelenséget, a könyörtelen éhezést, egy földes kis szobában élünk hét évig – álmainkban minden éjszaka visszaterünk az elhagyott szülőföldre, a honvágtyól valójában sosem szabadulunk, és ha tényleg visszafordulunk, sem szenvedtünk volna többet. Dehát, hogy sejtettük ezt, amikor végre szabadnak érezhetjük magunkat, könnyűnek, mint a madár.

Csak Mama ösztöne súgta és érezte a jövőt, mert szomorú mosolyában egész úton – évekig – ott úszott a reménytelen árnyék. – Én megmondtam.

Két magyar határőr állt a szekér elé.

– Adjon Isten, mindnyájuknak! – Honnan jönnek?

– Odaátról, Rozsnyóról.

– Az a lényeg, hogy szerencsésen itt vannak. Cigarettaival kínálták Apát.

– Van e valami elképzelésük, hova telepednek le?

– Nincs.

– Van e valami szakmája?

– Csak a két kezem, meg a két lovam. Egész életemben a földet túrtam.

– Hát akkor maguknak olyan helyre kellene menni, mint Diósgyőr. Az falu – van ott föld és erdő – ott a gyár is, lehet fuvarozni és közel van Miskolc, találhat bőven munkát.

Hallgattuk a lelkes kerek képű tizedest, aki minden teketória nélkül rövid idő alatt meghatározta helyünket az új hazában.

– Milyen hely ez a Diósgyőr – már maga a falu?

– Úgy tudom, van egy régi vár is.

– Hallod asszony?

– De az nem a Kranszna Horka-i. Diósgyőr – ízelgetem a hangzását, ahogy elcsendesedve lassan ereszkedünk lefelé a hegyoldalon.

...

A kérdőívet kitöltő tiszt azt kérdezte:

– Van e elképzelésük, hol akarnak élni?

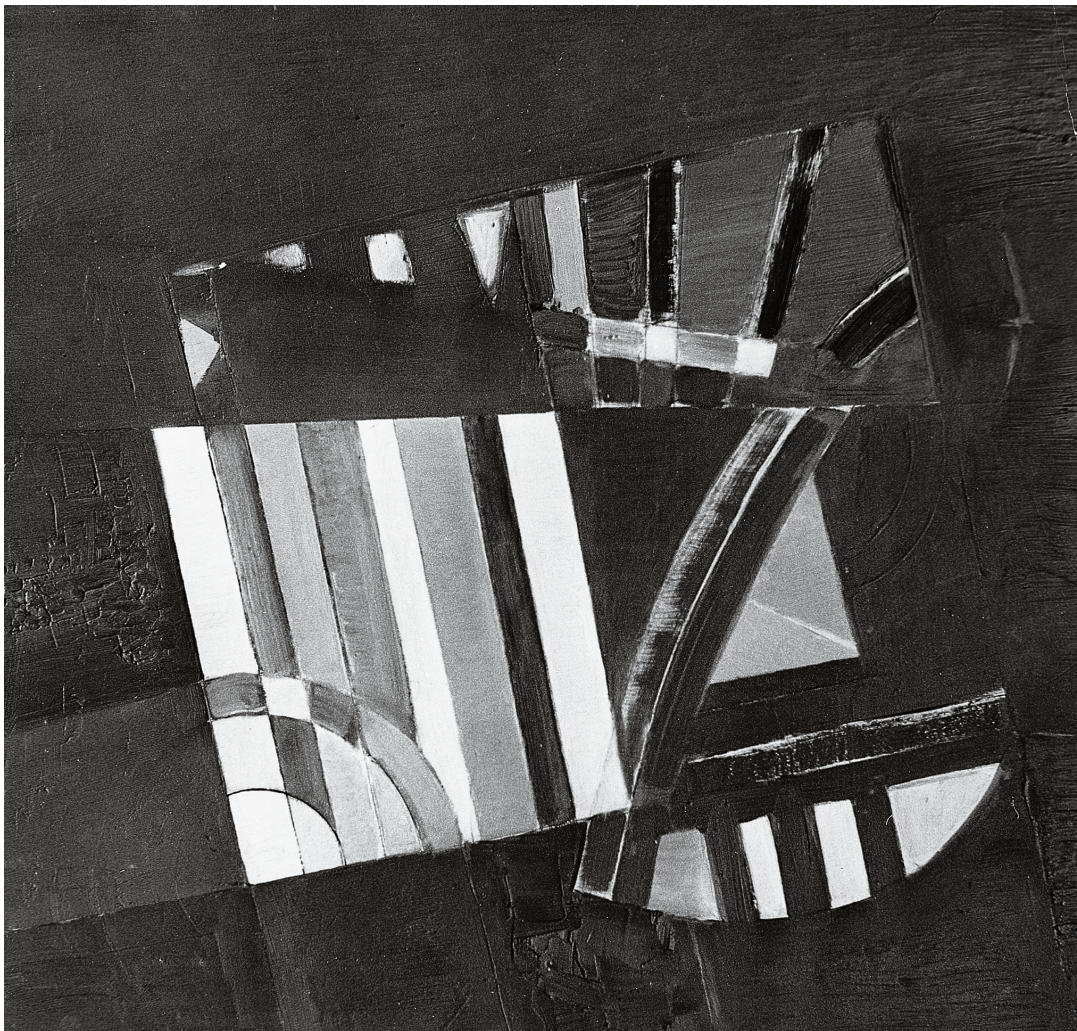
– Diósgyőrben.

– Miért?

– Ott talán több féle munkalehetőség is van.

A tiszt elgondolkodott és beírta. Vaskályha duruzsol a sarokban. A deszkaasztalon álló pléh bögrébe gőzölgő kávét önt egy asszony, és eltűnődve részvétellel tekinget a lócákon kimerülten alvó testvéreimre, Mamára. Ő már szemlátomást beletörődött a sorsunkba. A katonák ki-be járkálnak és kedvesek hozzánk. Olyan érzésem van, már napok óta úton vagyunk, a honvágy máris belémmar. – A szívem rettentően nehéz. – A menekülés sikerének mámora már elszállt, ahogy a fák alagútján visszaneéztem az egyre távolodó ezüst fennsíkra, ami mögött ott maradt a gyermekkorom.

A reggeli nap vakítóan szikrázik a havon, az ablakon ránk törő fényesség szinte elviselhetetlen. – Olvadni kezd, az ereszcatornában élesen csörgedezik a hólé, álmosító ez a csobogás. Az udvar felől még hallom Apa hangját, és elnyom az álom. Vége

FEKETE SZEKÉR 1973 olaj, vászon 100x100 cm Magányűjtemény

Baska József monumentális méretű alkotásai Mai Magyar Művészet 1980

Losonczi Miklós

A társadalom azt igényli művészeinktől, hogy a kép tág, belső terekben állandó kontaktust teremtsen az emberekkel. Baska eleget tett e felkérésnek. A faintarzia régen a bútorművességhez tartozott, s már az egyiptomiak, görögök, rómaiak is művelték, a reneszánsz és a barokk is alkalmazta. Ma az intarzia nálunk nagy térsíkot betöltő és értelmező önálló műfaj, melynek egyik jeles hazai művelője Baska József. Példázza ezt az a három és félszer tizenegy méteres alkotás, amely 1975-ben készült el, a Kertészeti Egyetem Ménesi úti ebédlője számára. A festő itt is a táblaképek tanulságait használta fel bonyolult formarejtvénnyel, hogy a szem és a gondolkodás ne egyszerre, hanem huzamos gyönyörködéssel tárja fel a mű szépségét. A néző annyit képes

FAINTARZIA 1975 350x1100 cm Budapesti Kertészeti Egyetem

felfogni belőle, amennyire jutott világszemléletében. Többszólamú rendszere a formák erőteljes hullámzásával ad képzeletünknek fogódzót, szemünket hozzácsolja a környezet dombringásához. A színek enyhe feszültségét a nemes jávor, bükk és tölgy, a habos kőris növeli a finom érzetekkel és tónusokkal. Hasonló erények méltányolhatók a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem épületében elhelyezett intarzián is, melyet 76-ban avattak. Az indák nyüzsgését levél, szőlő, gyümölcs motívumokkal rendezi. Ez a szerves vegetáció legújabb tervében – mely fekete-fehér márványlapokkal a Parlament előtti díszteret szerkeszti meg – geometrikussá módosul. Ez a ritmika konstruktív átköltéssel a talajra vetíti a támpillérek gótizált formáit és a kupola méltóságos gömbjét. Ez a sokszorosító árnyalás figyelemre méltó stílusérzékkel teremti meg Steindl Imre neogótikus építményének korszerű előterét: szövetséges tapintattal, de az újítás bátor szándékával.

Hosszú korszak zárult művészetében, melyet 1979-es műcsarnoki kiállítása reprezentált. Amit hangolt magában – a festői neolitikum úgy vált homogén képi köznyelvé, hogy helyesen tájékozódott az európai törekvések áramlásában, s ezáltal az új magyar festői nyelv egyik felderítőjévé érlelődött. Miben érzékelhetjük ezt a megújulást? Abban, hogy megszűnt, variált hajlításokkal Baska gömb-primátusa, nyugtatja, élesíti a

FAINTARZIA 1977 300x1000 cm Agrártudományi Egyetem, Keszthely

körök születésének kontinuitását. Egyéni mértánának képi grammatikája organikus elemekkel bővült, a valóság tudati közegét, eszméket érint, a dolgok, jelenségek, emberi alakzatok immanens ábráját. E feltalált és alkalmazott rendszer, önálló képi struktúra. Ahány egyén, annyi magánjel, új képei általánosítanak, közjellé növelik századunk gondolkodását. Rajzi egyenletei érzéki absztrakciók – Baska József addig bővíti eszközeit, ameddig a megismerés terjed, amelynek ő a birtokosa, nemcsak ügyeletese.

E képzelettel teremtett geometria most méginkább festőivé vált. Függőleges, átlós, vízszintes ritmusok váltják egymást, olykor megszakadnak a tónusok, így értelmezik a nyár, a hajnal, a föld születését. Absztrakt természetelvűség ez, mely képben, jelben nevezi meg a rejtélyesnek látszó törvényeket, s a kanti “magánvalót”. Ezúttal nem filozófiával, hanem festészettel, egy következetes képi eszmélés keretei között. Művészete radikális lendülettel jut el az “eleven szemlélettől”, az “absztrakt gondolkodásig” s a mű végleges gyakorlatáig. Ezt a képzőművészetre is kiterjeszhető dialektikus módszert ismeri fel Baska szigorú műgondjában. Nem ismételt, folytat. A Baska-kép nemcsak tükör, hanem a megismerés bővítése is: jelen és futurologia. Festői tere kettős időt jelenít. Képirása vizuális közmondások sorozata. Nemcsak látványt sűrít, hanem tájékozódási pont valahány motívuma az “anyag rejtett lelkének” (Babits) feltárásához.

CÉDRUS 1976 olaj, vászon 130x160 cm R. K. tulajdona

MŰTEREMBEN 1975

Szczecini kiállítás katalógusának előszava 1978

Frank János

Baska József bemutatott anyaga egységes. Ez könnyen magyarázható azzal, hogy ebben az évben retrospektív kiállítása volt. Négyzetes formátumú képein pontosan érzékelhető művészi konstrukciója és jellegzetes stílusa. Ezt a stílust – amennyiben van ilyen, és bizonyára van – lírai geometriának nevezném. A képzettársítások bemutatását, az asszociációk fokozását a művész az elemek ritmusával, valamint a színek megválasztásával hozza létre. Nincsenek expresszív hatású kompozíciók, inkább harmonikusak, nyugodtak. Kompozícióit plasztikusan oldja meg. Képei foltok eggyütteseként állnak elő. A geometrikus formák együttese csaknem mindig körívekben és cikkekben, netán egyéb körös formákban kulminál. Kompozícióiban egyenes vagy szög szinte sosem kap helyet. A színes foltok kontúrjai sajátos módon élesek, noha ennek ellenére messze állnak a határozott hard edge-től. A színfoltok síkszerűek, mintha a művész raszteros felületi effektusra akarta volna szűkíteni.

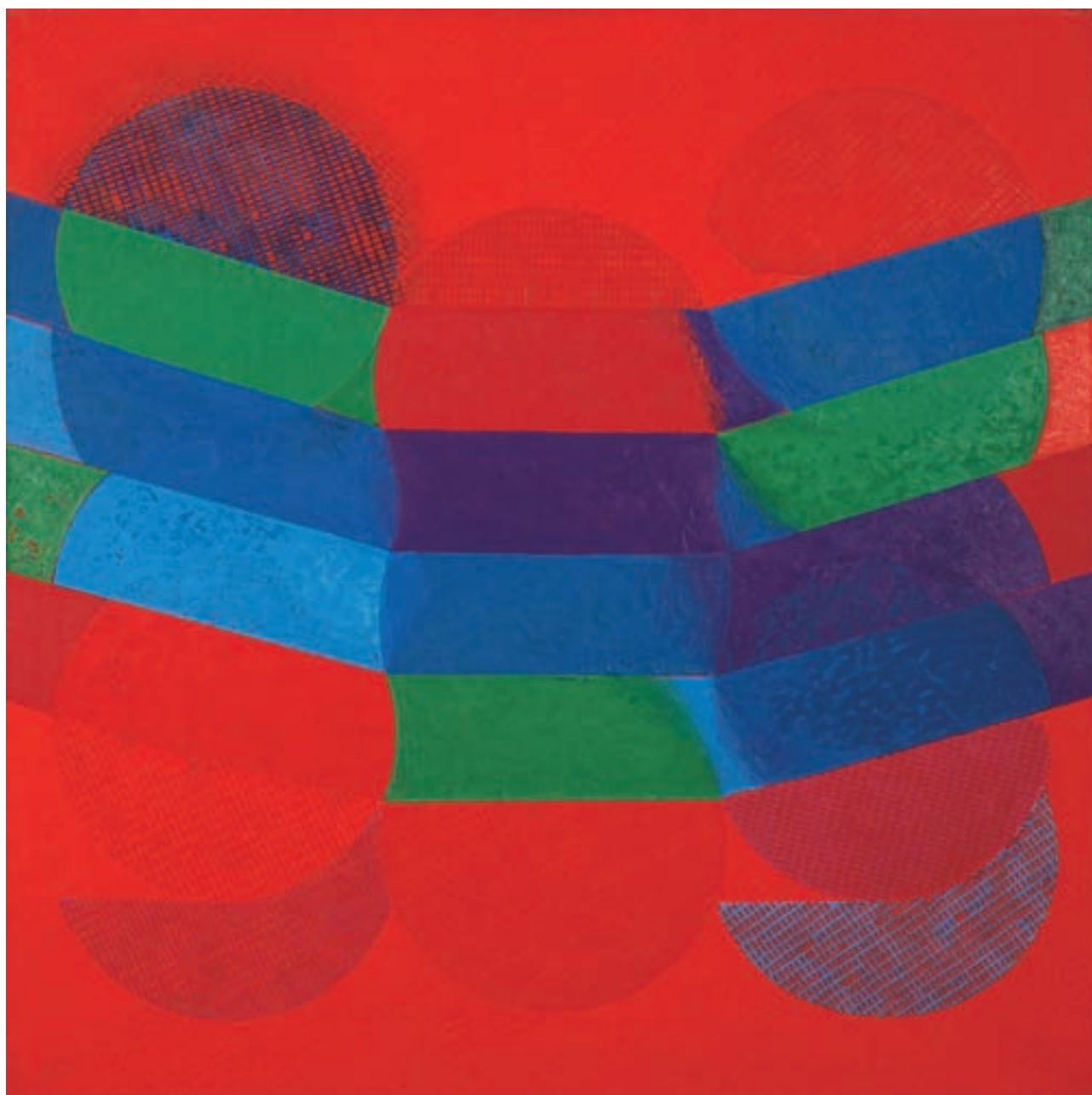
Valójában ezek a munkák egytől egyig ugyanazt mutatják. Igazándiból ez bennük a jó! A körök találkozási pontokkal számos variációs lehetőséget nyújtottak, akárcsak az élővilágból táplálkozó festészet lehetőségei. A formák és az ívek együttese gazdag, a színhasználat ezt még nyomatékosítja is. Baska mindennek előtt a meleg színeket kedveli: a vörös, a sötétkék (akárcsak a magyar szilva), a lila, a zöld, a narancs, az égszínkék és a bordó. Ennek ellenére sem lesz a meleg színek dogmatikus rabja, időről időre az ezüsthöz is nyúl. A fentebb említett alkotásokkal szemben olykor-olykor a fekete-fehér technika felé fordul – mintegy a némafilm mintájára. De ezeken a munkákon a fekete-fehér színesnek tetszik. A mozgás, a nyugtalanság lendülete színeket kelt életre. Miként a bevezetőben hangsúlyoztam, Baska művészetét líraiság jellemzi, jóllehet ez a vonás kitűnően van művészetéből. Nézetem szerint művészete a jövőben mind szikárabb, szárazabb és egyértelműbb lesz, ugyanakkor kifejezőbb is. Ámbár ez csupán a kritikus föltételezése.

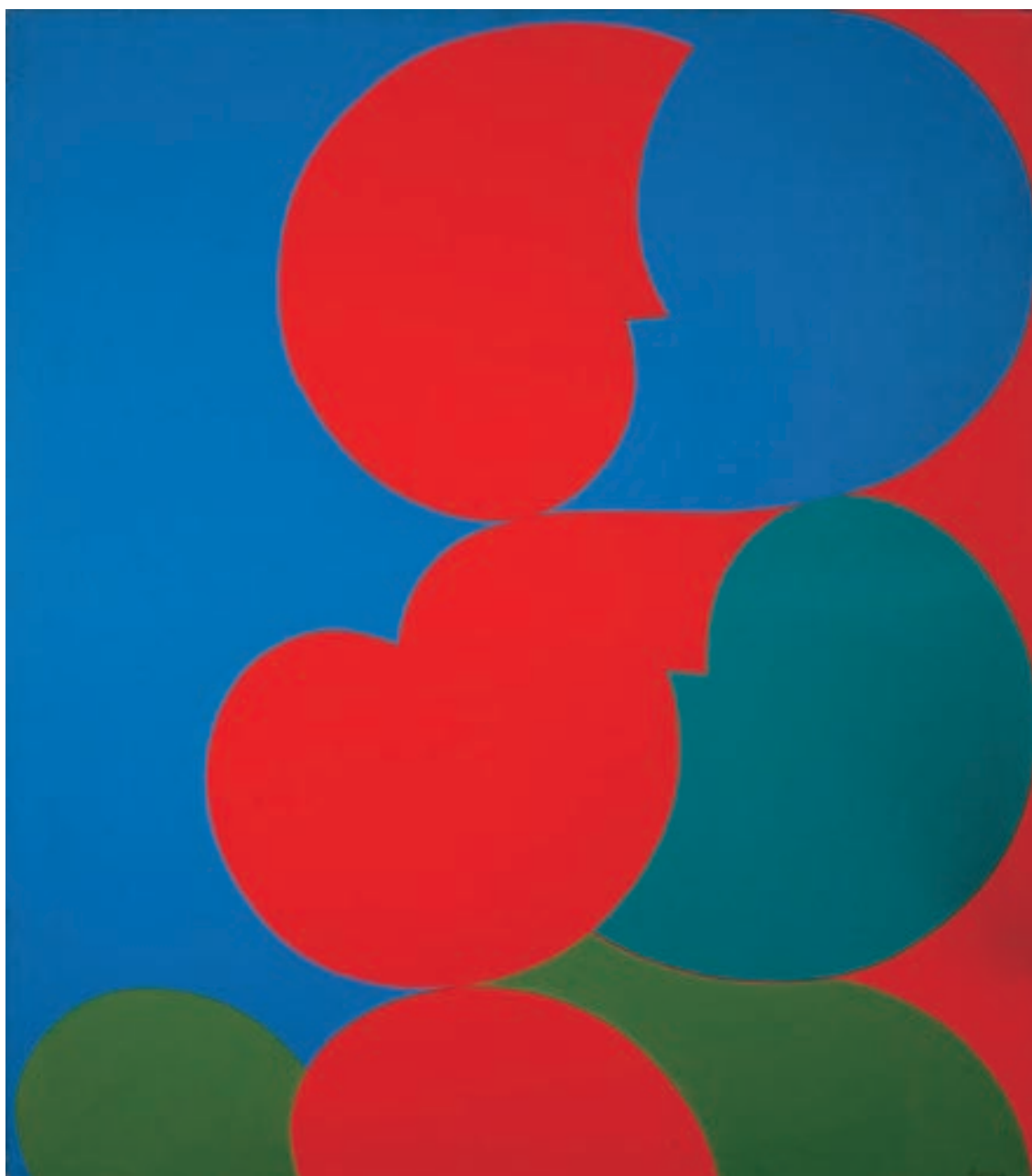
SZENVEDÉLY 1977 olaj, vászon 130x120 cm Damjanich János Múzeum, Szolnok

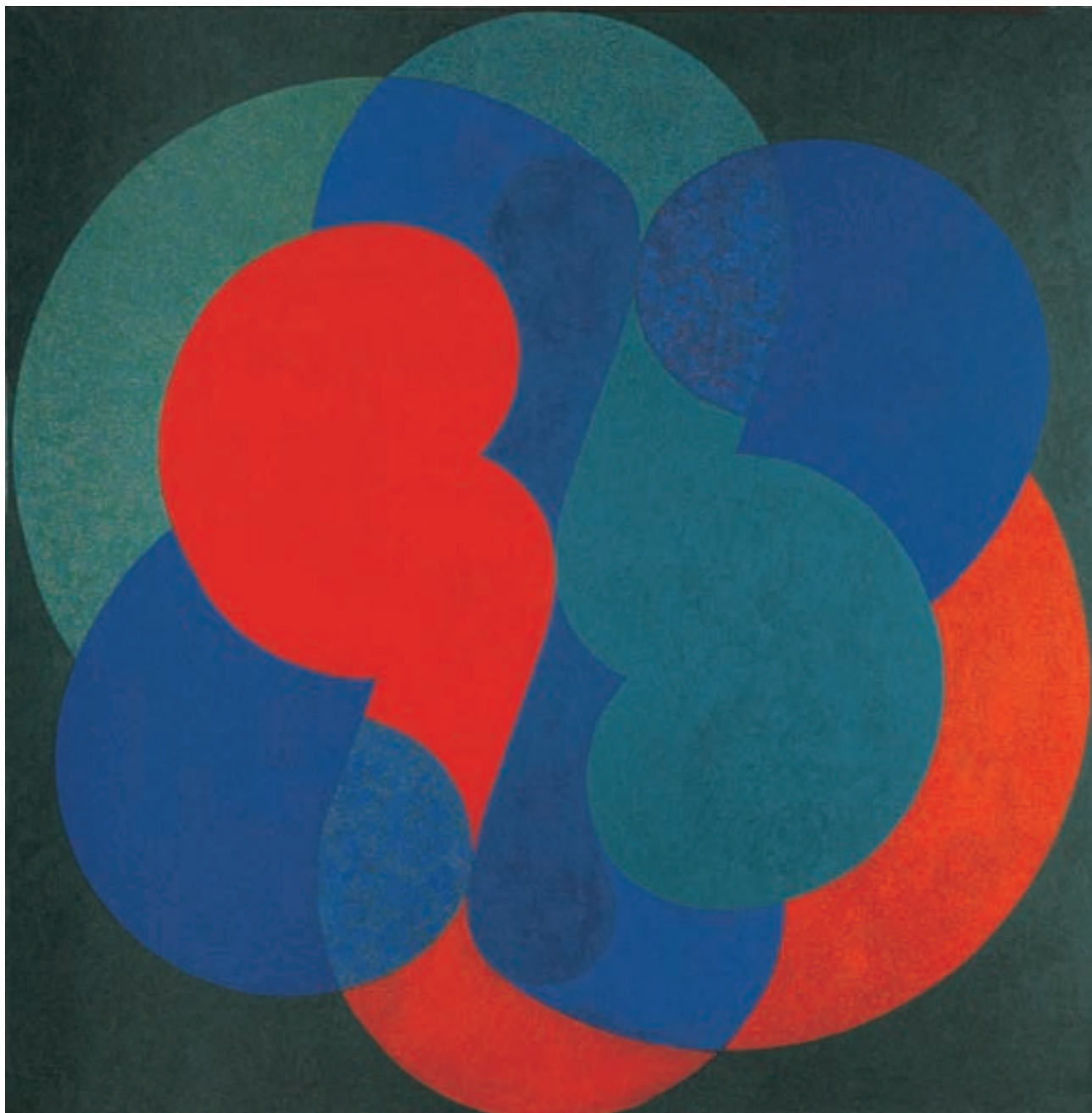
DNS 1978 olaj, vászon 160x130 cm Damjanich János Múzeum, Szolnok

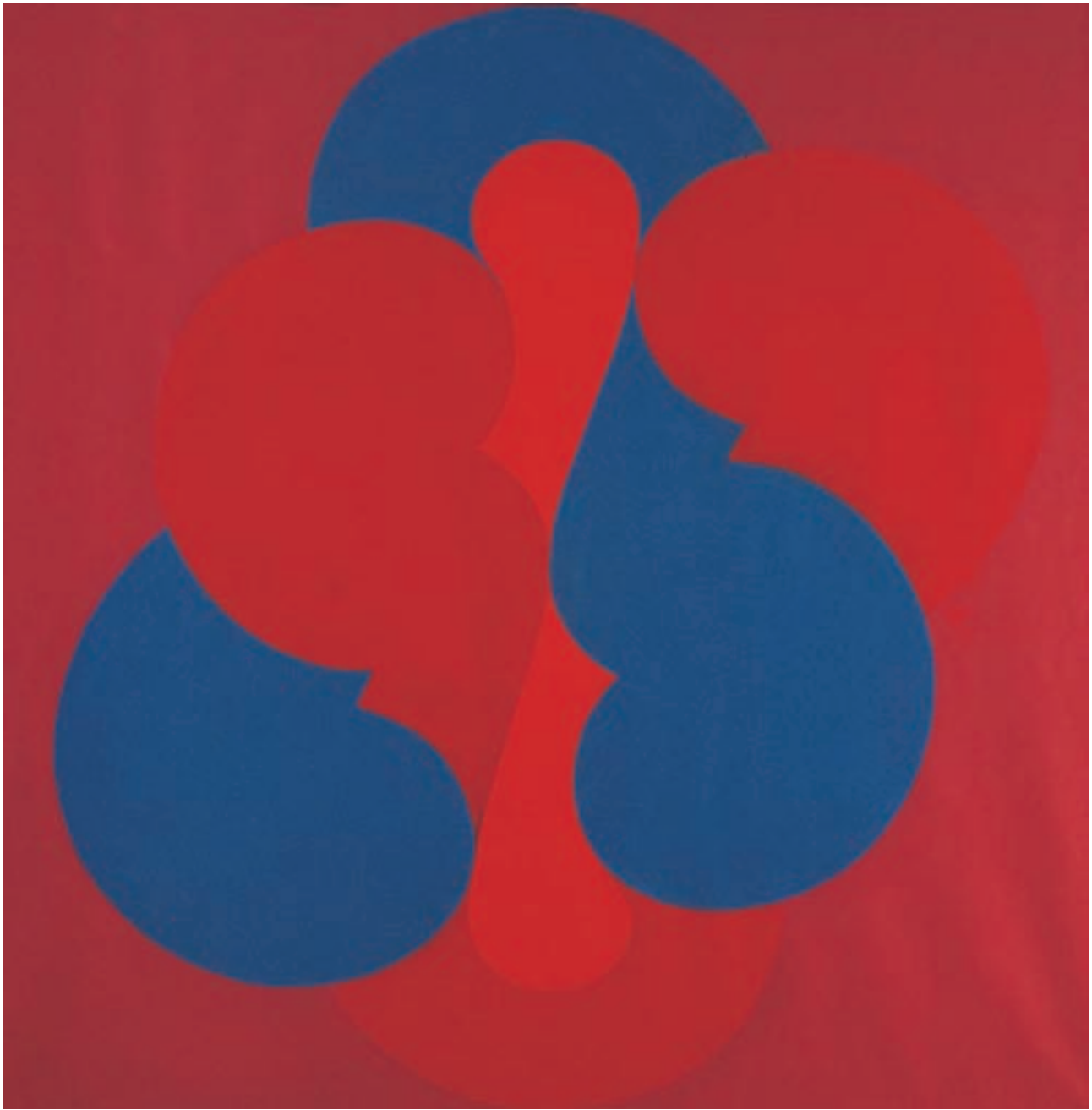
KÁNON 1978 olaj, vászon 150x150 cm

ÁTFORDULÁS 1979 olaj, vászon 150x130 cm Szelényi Károly és Aranka tulajdona

FOLYAMATOS VISSZATÉRÉS II. 1978 olaj, vászon 150x150 cm Magángyűjtemény

FOLYAMATOS VISSZATÉRÉS I. 1978 olaj, vászon 150x150 cm Magányűjtemény

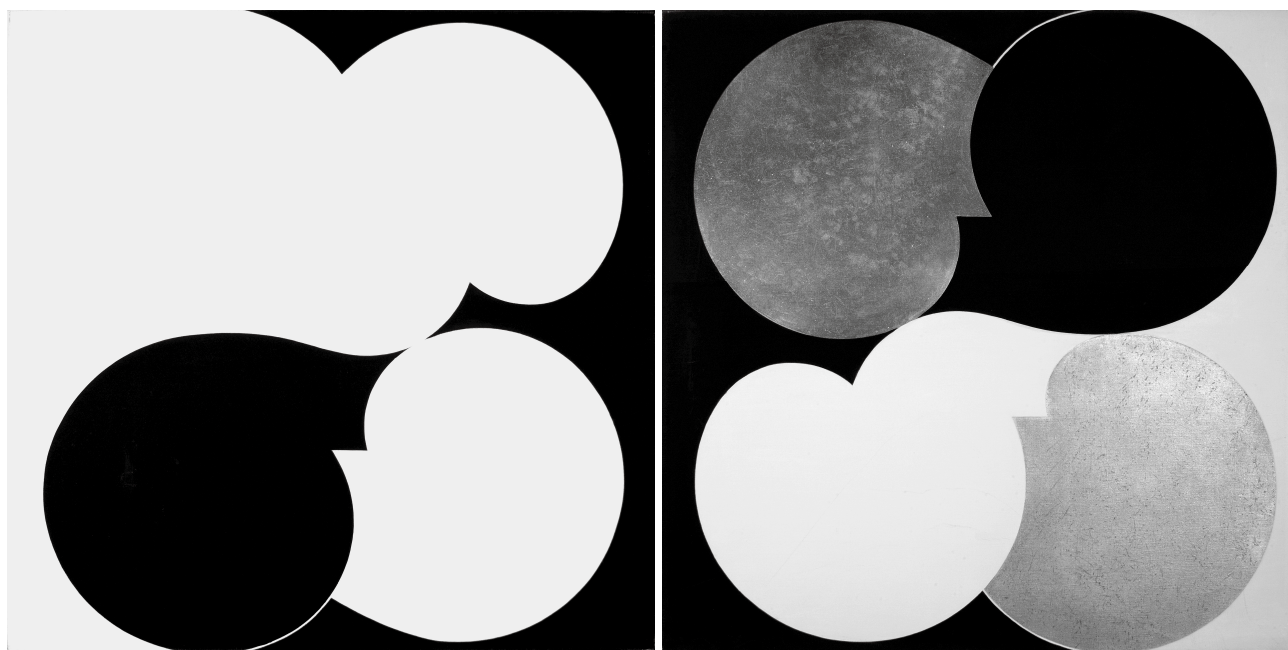
FÚGA 1976 olaj, vászon 120x120 cm Magánygyűjtemény

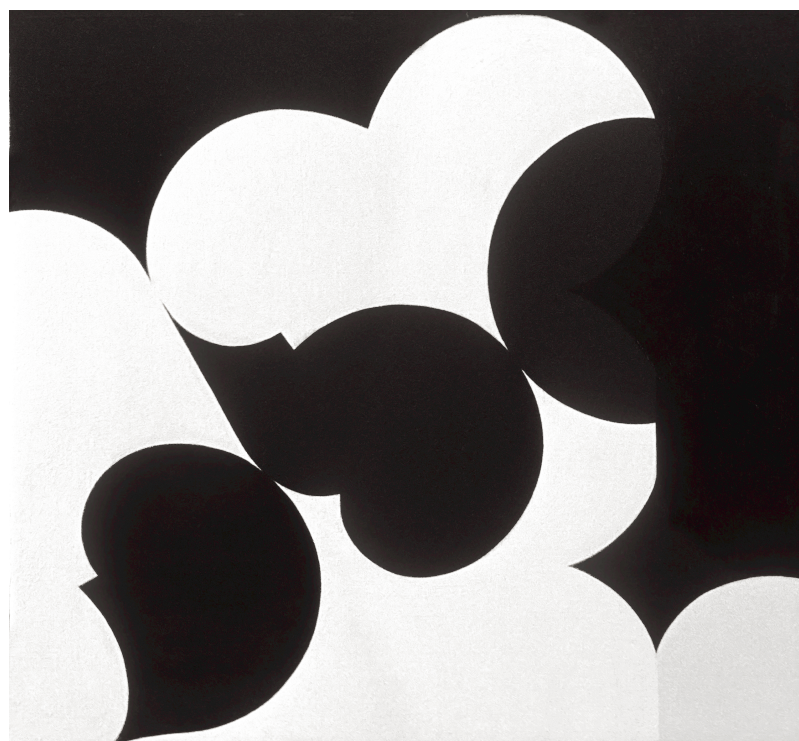
ARANY-EZÜST FORMA 1979 olaj, vászon 100x130 cm Magánytűjtemény

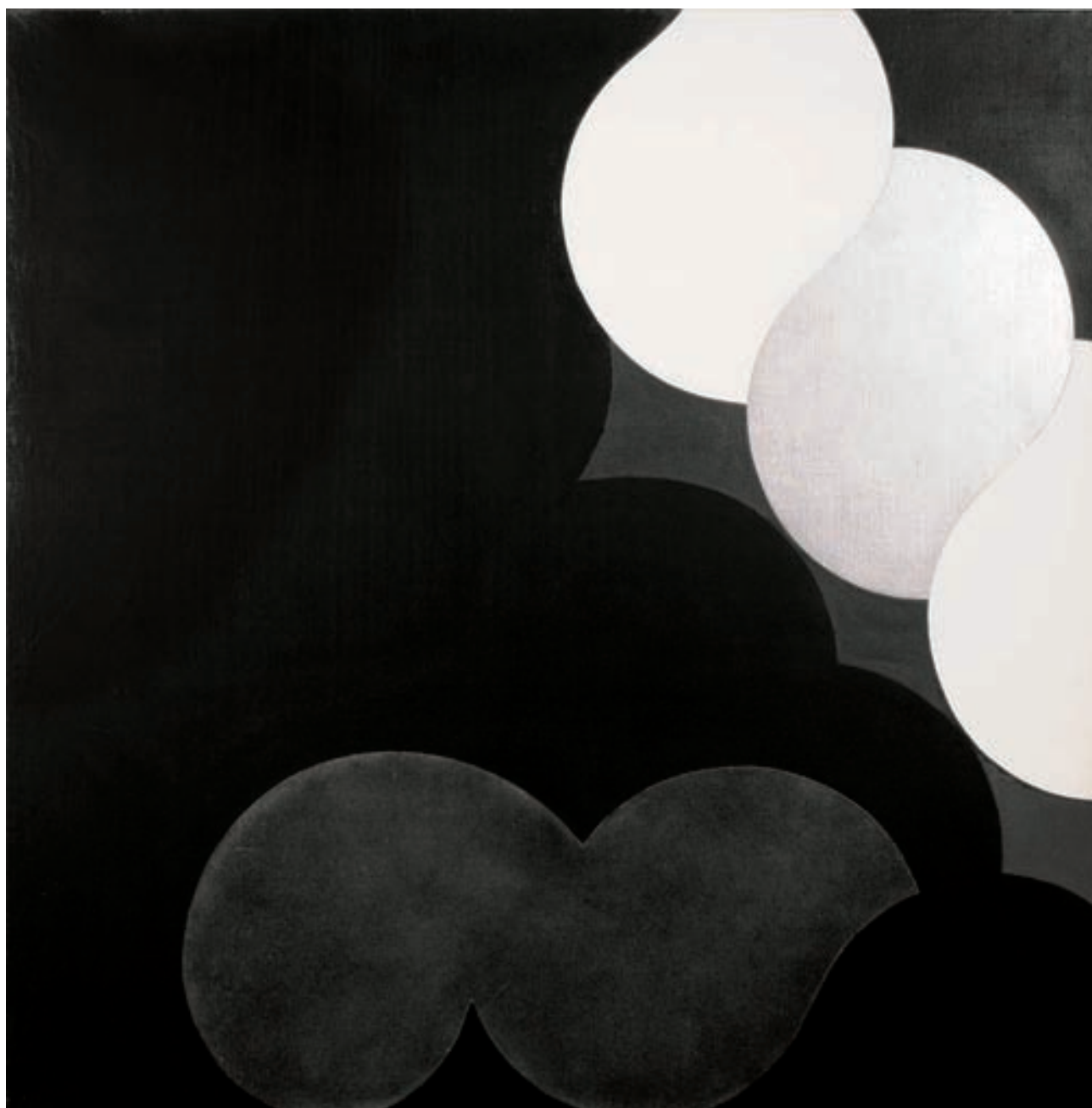
FEKETE EZÜST FEHÉR 1980 olaj, vászon 130x130 cm Magányújtemény

ISMÉTLŐDŐ RITMUS 1980 olaj, vászon 100x200 cm Magángyűjtemény

GYÁSZ 1978 olaj, vászon 100x100 cm Magángyűjtemény

CSAVART FORMA 1980 olaj, vászon 100x100 cm Magányűjtemény

BIOFORMA 1980 olaj, vászon 100x100 cm Magányújtemény

TÖBBSZÖRÖS GÖRBE RITMUS 1984 fa 29x29x22 cm Magángyűjtemény

EGYMÁSBA FORDULÁS (szögletes) 1982 fa 30x30x6 cm Magángyűjtemény

EGYMÁSBA FORDULÁS (kerek) 1982 fa 30x30x6 cm Magángyűjtemény

HARAPÓ RITMUS 1982 olaj, vászon 26x26x22 cm Magángyűjtemény

FEHÉR HASÁB FEKETÉVEL 1982 fa 142x42x42 cm Magányűjtemény

HENGERES FORMÁK I. 1982 fa 18x18x18 cm Magányűjtemény

HENGERES FORMÁK I. 1982 fa 18x18x18 cm Magányűjtemény

HASÍTOTT FORMA 1982 fa 18x18x18 cm Magányűjtemény

KIMETSZETT FORMA 1982 fa 160x130 cm Magányűjtemény

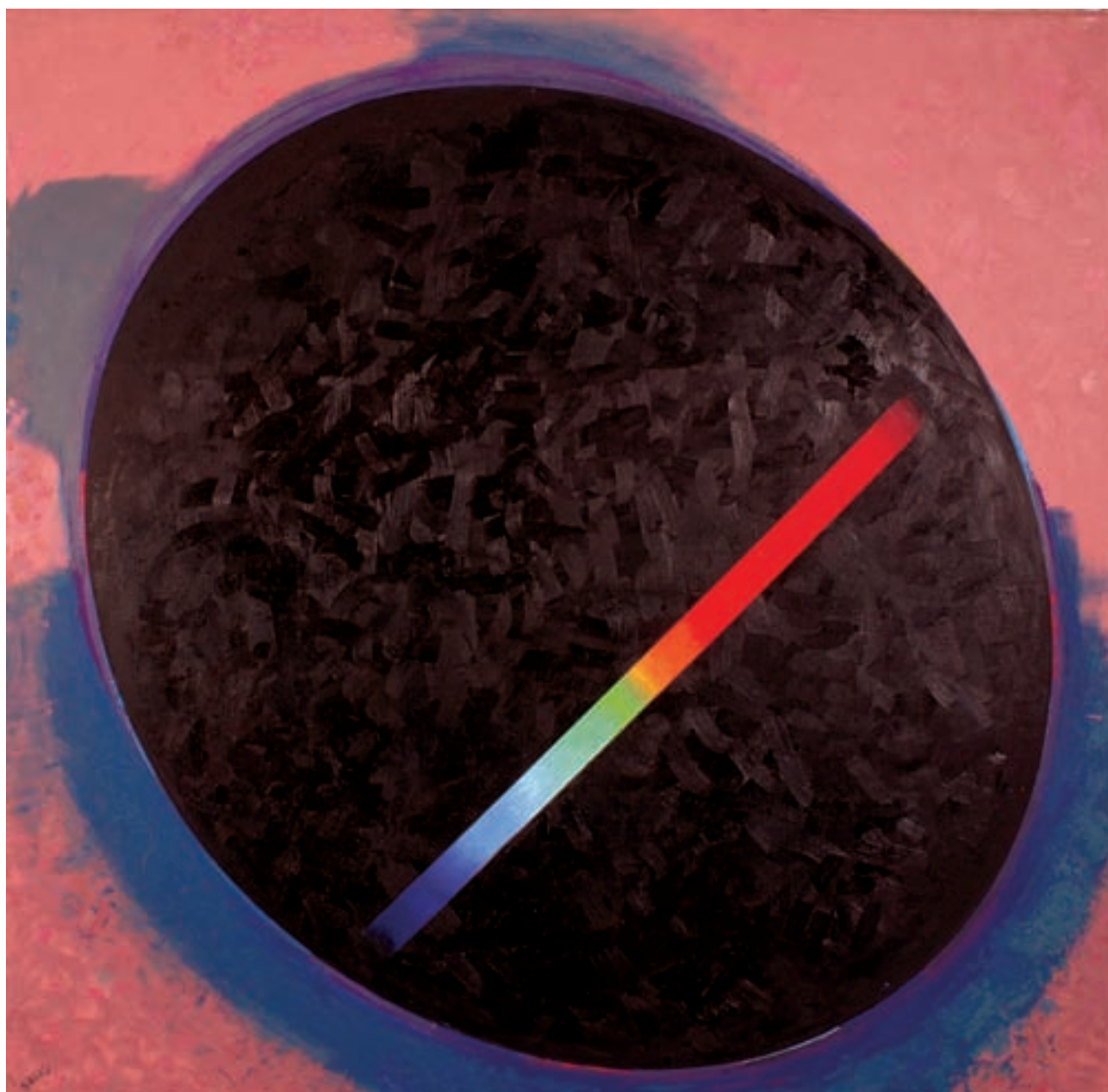
ÉRINTÉS 1980 olaj, vászon 170x170 cm Magányűjtemény

FELEZÉS 1980 olaj, vászon 140x150 cm Magányűjtemény

ELMOZDULÓ FORMÁK 1981 olaj, vászon 150x150 cm Magányűjtemény

FEKETE ELLIPSZIS 1980 olaj, vászon 150x150 cm Magányűjtemény

ELLENFORMÁK 1983 olaj, vászon 150x150 cm Magányűjtemény

Baska Józsefről – Élet és Irodalom 1989

Mándy Iván

Megintcsak azt érzem, milyen szegényesek a szavak – a képek fantáziadús ereje, finomsága mellett. Így hát csak azt próbálok elmondani, hogy belőlem, dilettáns nézőből milyen hatást váltottak ki Baska József művei.

Baska vonalai vagy gömbjei nemcsak a tárgyak érzékenységét, hanem az ember furcsa, eddig alig ismert világát érzékeltetik. Meglehetősen kísértetiesen. Akárcsak az én tárgyaimban, elnézést, tudom, hogy meglehetősen önző vagyok, de ezt nem tudom megkerülni, tehát, ahogy nálam a székekben megtalálható a gyöngéd jóság, a kaján rosszindulat és az eszelős sértődöttség.

Dehát azért talán maradjunk a vonalaknál.

Ahogy a vonal fut ki a vonalból, egymásból kinőve rohannak tovább, vagy éppen megdermednek örök mozdulatlanságban. És akkor már valahogy rácsok. Varázslatosan elegáns rácsok. Megejtően bájosak a maguk piros, kék, sárga színeiben. Mögöttük a börtön sötétsége.

Börtönőrök sehol. Ugyan minek?

A börtön társasága egész jól tölti itt az idejét. Köszöngetnek, összejárnak egy kis beszélgetésre. A társalgás néha elakad. Mintha felmerülne előttük valami, egy régi elveszett világból. A fák a Nagymező utcából, a langyos, kora reggeli napfény a Múzeum körúton.

Dehát aztán megintcsak diskurálnak, diskurálnak.

– Igen, igen, Jánoskám!

– Béla vagyok, ha megengeded. Bár talán János, miért is ne, miért is ne?

– A köhögésed?

– Köszönöm, megvagyunk, én és a köhögés.

Csönd és megint egy elejtett mondat.

– Kérlek a kezedet rajtam felejtetted. A vállamon. Ne a bal vállamon keresd, – a másikon. Egyébként ne tedd a vállamra. Irritál, már megbocsáss.

– Öntsd ki a vizet a szappantartóból. Oda nem szabad, hogy víz kerüljön. Magad is tudod, ez így teljesen lehetetlen. Ez így... Ez így...

– Pirandello, trükkös.

– Szóval maga azzal vádolja Pirandellót...?!

– Én senkit sem vádolok semmivel.

– Önnek kulcsa van?

– Milyen költői! Vallja be, hogy...

– Mit kellene bevallanom? Mit kell bevallanom?!

A többi érthetetlen suttogásba vész.

Eljön a fürdés ideje, mint ahogy mindennek eljön az ideje.

Közös fürdőzés a finom, folyékony sárban alámerülnek, felbukkanak. Beszélni nem beszélnek.

Talán éppen csak valami alig hallható bugyborékolás.

És akkor egy fintor. Váratlan csúfondáros fintor egy gyermekarcból.

A sötétség vékony vonalból meghasad. Lassan foszladozik. Még egy pillanat, és szertefoszlik. Nincs hatalma.

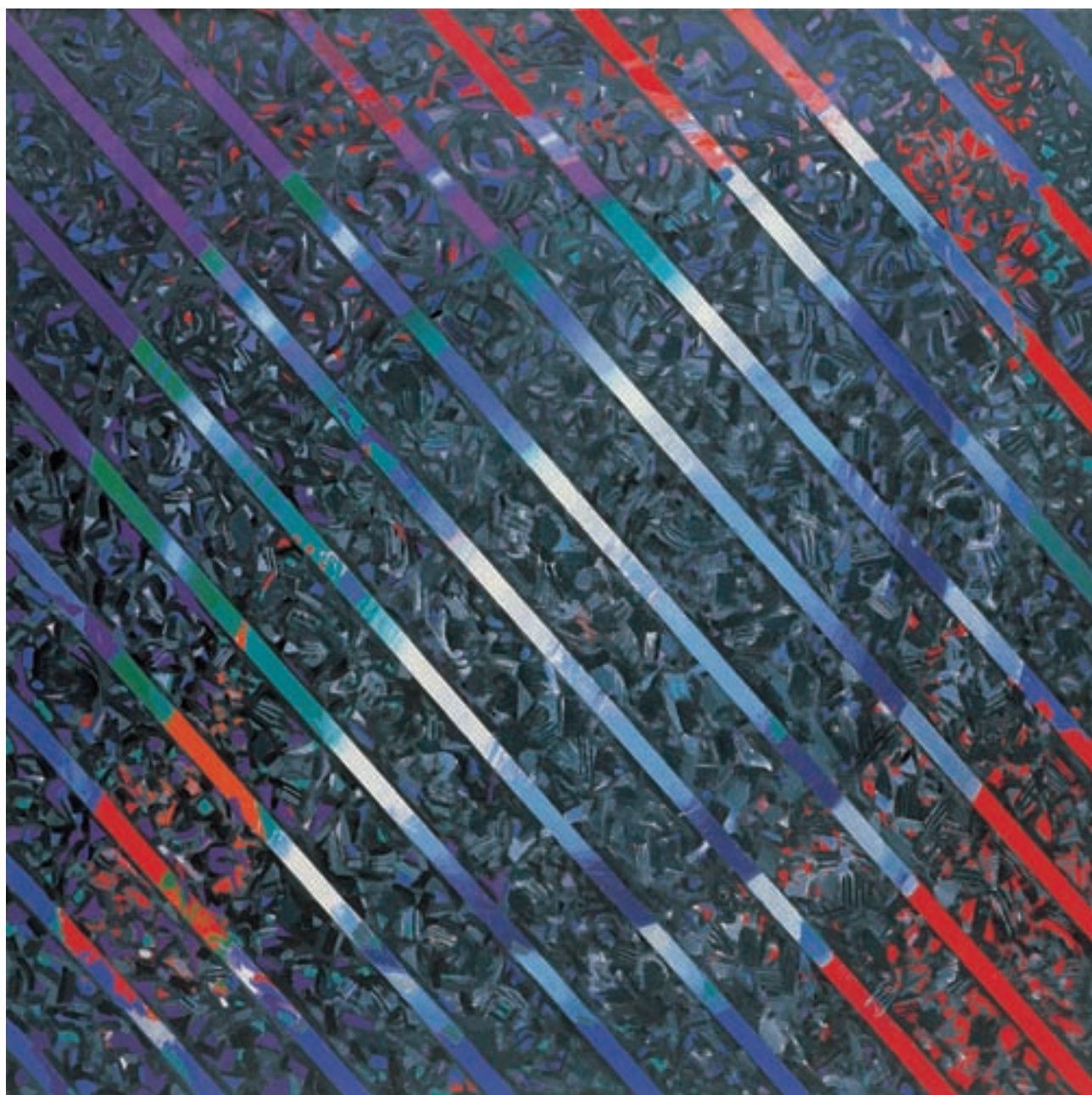
TÖBBRÉTEGŰ TÉR 1986 olaj, farost 150x150 cm Magányűjtemény

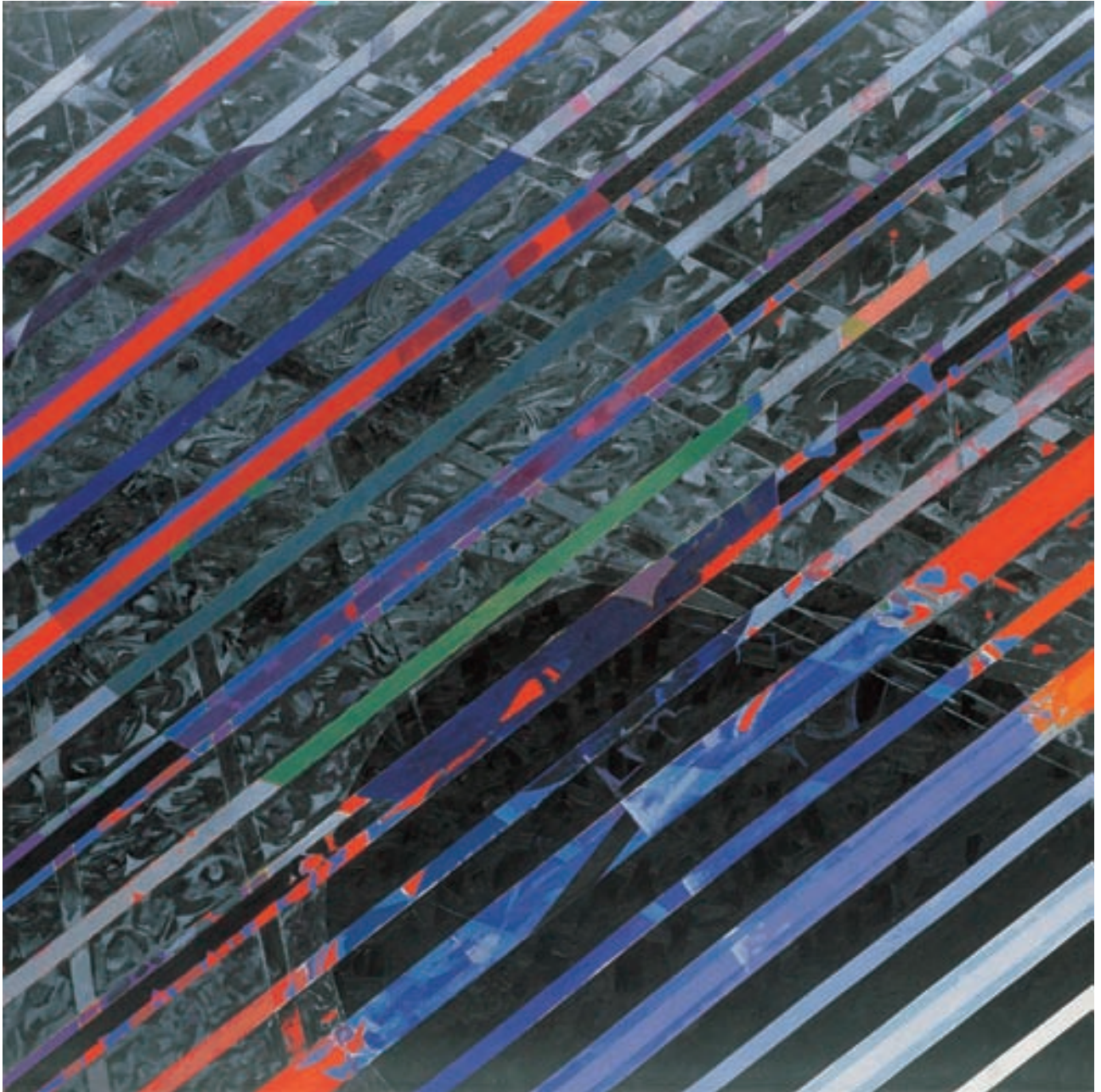
FEKETE LEPKE 1986 olaj, vászon 200x200 cm Magányújtemény

DISTANCIA 1987 olaj, vászon 200x200 cm Magányújtemény

IMPRESSZIÓ 1988 olaj, vászon 200x200 cm Magányújtemény

KÉK ELLIPSZIS 1988 olaj, vászon 200x200 cm Magányújtemény

A felszabadított rács – Új Tükör 1989. október

Acsay Judit

A bemutatott legkorábbi munkák datálása szerint Baska József festőművész 18 év terméséből adott számot. A műcsarnoki kiállítás mégsem volt beszámoló jellegű: a visszatekintés elsősorban a mai képek tágabb összefüggésekbe helyezését, az életmű egy fontos stációjának alapos dokumentálását szolgálta. Baska is azok közé az alkotók közé tartozik, akiknek meghatározó élménye a századunk magyar festészetében markáns, ám sohasem domináns vonulatot képviselő konstruktivista hagyomány, s e hagyománynak a hetvenes évek elején irányzattá szélesedő újraélesztése és újraértelmezése, amely a saját gyökerek kutatása mellett többnek kínált lehetőséget, egyúttal az európai festészethez való közelítésre is. Baska is ott van Nádler, Fajó, Bak közelében, amikor szervezettebb formákat és artikuláltabb tartalmakat kezd kapni az új konstrukció. Geometrikus elemekből építkező munkái idővel színekben is követik a motívumok redukcióját: a hetvenes, nyolcvanas évek fordulóján Baska munkásságát a kemény fekete-fehér kontrasztok, a szabályos mértani idomokból takarással, metszéssel szerkesztett, éles vonalakkal határolt zárt formák jellemzik. E képek érzékibb és több érzelmet megmozgató változatai Baska plasztikái: a rétegelt anyagból kivágott térbeli formák, amelyek felülete a hasítás nyomán már a későbbi festmények új – és gyorsan uralkodóvá váló – motívumát, az egyenes vonalak rendjéből összeálló sajátos osztás, a rácsot mutatja.

A plasztikák felszínén spontán megjelenő motívumot a képek síkjába áthelyezve Baska sokoldalúan bontja ki a nyolcvanas években készült festményeken. A hagyományos térillúziót új eszközzel teremti meg, a rács segítségével mélységet ad az elő- és háttérre osztott síknak, a ráccsal kitakart és lefedett, sajátos vibrálással gazdagítva az ily módon tagolt és részben el is idegenített látványt (a dolgok mögött). Máskor a rácsrendszer szinte önálló életet él: vonalai párhuzamosságukat megőrizve elhajlanak, szabályos körökké gömbölyödnek, s ezzel jelentést váltanak: feloldva a rácshoz kötődő érzelmi-gondolati konvenciókat, a motívumot a maga ellentétében, kötöttségéből lehetőségbe, zártságából nyitottságába fordítják át (Komplementer félkörívek). Megint máskor pedig a vonalak megszakadnak, amivel ismét a hiány mozzanata épül be a kompozícióba (Metamorfózis). A rácsvonal kettős átalakítása is lehetséges, ekkor – amint Baska a kép címével is megerősíti a látvány jelentését – minden mozgásban van. Innen már csupán egy lépés a geometrikus organikus ellentétének feloldásával kísérletező kép, a Fekete lepke deformált egyenesekből kinyíló piramisa.

A vonal mozgásának dinamikáját követi a színek szerepének felerősödése is. A szín Baska új képein az érzelmi-hangulati viszonyok kifejezésének erőteljes és merész. Sokszor a dekorativitás ellenében használt eszköze, amely hol felerősíti, hol gyengíti a rácsmotívum primér tartalmait.

METAMORFÓZIS 1987 olaj, vászon 200x200 cm Magányűjtemény

SÖTÉT ABLAK 1988 olaj, vászon 200x130 cm Magányűjtemény

VILÁGOS ABLAK TÜKRÖZŐDÉS 1988 olaj, vászon 200x200 cm Magánygyűjtemény

Rácsvilágok – Műcsarnok katalógus előszava 1989

Fábián László

Mindig rácsok mögött élünk: Szabadságunk illúzióját is kizárólag a rácsok mögött éltük meg. A kozmoszcillag rácsait ismerte József Attila is, tériszonyában és félelmében metaforarácsokká próbálta őket szelidíteni. Ettől azonban etikai–filozófiai fölhangot kaptak, általánosabbakká, tehát elháríthatatlanabbakká váltak. Az emberélet általános képletévé. És ebben a koordinátarendszerben talán még a legszelídebb asszociáció a börtön. Minden bizonnyal jóval súlyosabb rácsok csukódnak ránk folyvást, jóllehet olykor csak zörgésüket halljuk.

A festő rácsai szükségképpen mindig konkrétabbak, mint a költőé, mivel a festő – eszköztárának megfelelően – vizuálisan jeleníti meg azokat. Látjuk, meg is tapinthatjuk, ha van értelme akár a legdurvább festői felület tapogatásának. Jusson itt eszünkbe Kandinszkij, aki legkönnyedebb, már-már hányaveti arabeszkjei közé is odaillesztett egy súlyos fekete rácsot, aminek a jelentése abban a környezetben sem válhatott éteribbé: otromba sötétséget terjesztett. Az élet, persze molekularácsokból, atomrácsokból szerveződik, súlyát mégis az egyértelmű determinációnak érezzük, azaz ismét csak a létezés szabadságának korlátozását pillantjuk meg. Ha tehát a festő is beszél ezekről a rácsokról, képletesen szólva a világunk sajátos szerkezetéről beszél, amely szerkezet akkor is tart bennünket, amikor éppen riadozunk tőle. Mélyebbről jönnek az ember zártság-élményei, mint a börtönök, amelyeket maga épített, hogy elválassa-óvja magát a devianciáktól.

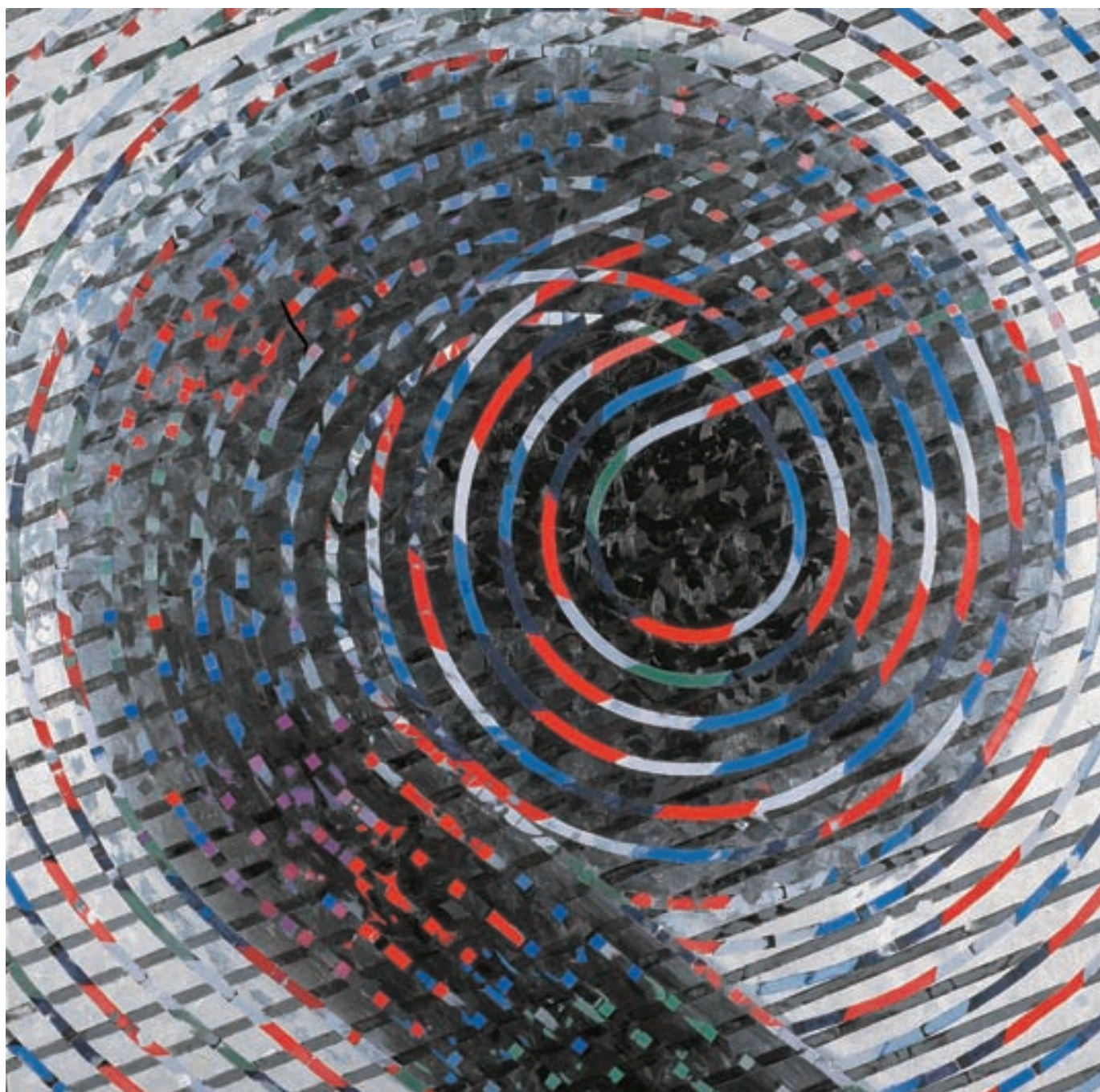
Szólnom kell azonban egy másik rácsról, egy elviselhetőbből, egy rokonszenvesebből. Arra a rácsra gondolok, amellyel rejtjeles üzeneteket fejtenek meg, amelyik ugyanis az értelem logikai rácsozataképpen viselkedik. Kiválasztja az üzenetet azok számára, akiket az üzenő szerint megillet a mindent egybezagyváló szövegtengerből. Világossá teszi a rendszert a rendszertelenségben.

Ha követni szeretném Baska József festését a pálya alakulása során, kénytelen vagyok a rácsról ezeket az eszmefuttatásokat megengedni magamnak, olyannyira makacs ragaszkodás jellemzi ehhez a tematikai-formai elemhez, a legkülönbözőbb időszakokban is. Tematikai-formai mondom így, kötőjellel, hiszen erőltetett mondvacsinált lenne minden szétválasztás, egyúttal azonban szívesen utalok dialektikus egységre. De magam is rákényszerülök a rács használatára. Mivel minden egyes munkája erre ösztönöz. Most már kevesebb metaforával: a szerkezet vizsgálatára, amely mindenkor szigorú formaépítmény egyben, sőt, rendben csakis abban az egyetlen lehetséges formai konstrukcióban, amely a képre jellemző, megtartja. Annál is inkább lényeges kérdés, mivel nagyméretű képekről van szó, úgyszólván abból a mérettartományból, amelyet annak idején még tiszta színmező, az éles körvonal festészete, a post-painterly abstraction jelöl ki az új festészet számára (a nagy AE hagyományait is ébren tatva).

Ezeknél a nagy méreteknél bizony gyakran fönnáll a veszély, hogy a méret automatizmusa kiürüléshez, netán egyensúlyi problémákhoz viszi el a képet, amelynek nem adekvát a mérete.

ARANY-EZÜST ÁTHALLÁS 1988 olaj, vászon 150x170 cm Magánytűjtemény

MINDEN MOZGÁSBAN 1988 olaj, vászon 200x200 cm a Körmendi Galéria tulajdona

Nos a nagy kép – ezt aligha lehetne elvitatni – egy kicsit mindig demonstrációs tábla is. Demonstrál egy festői programot (ez volt a funkciója a történelmi tablók akademista tündöklésekor is), amely program egyszerűen birtokolni óhajtja a szemlélődő egész látványvilágát. A pillanatnyi minden esetre. Meg kell azonban jegyeznünk, ha ebben a totalizált látványvilágban súlyosodnak ránk a rácsok, akkor azok újabb dimenziót, a metafizikai méreteit (szándékolt paradoxon) kapják, méginkább követelik, hogy a rácsok természetével foglalkozzunk. Jó volna legalább azt eldöntenünk, vajon a festő a rács felénk eső, vagy a túlsó oldalán egzisztál-e, (és onnét mutogatja felénk – szomorúan vagy nyelvöltögetve – makulátlan képét)? A kérdés eldöntésével, persze, aligha esztétikai inkább filozófiai lépést teszünk, esztétizálásunkhoz a felénk nyíló látványt feltételek nélkül kell elfogadnunk.

Tehát azzal is, hogy – urambocsá’ – a domináns rácsok nagyon is jelképes értelmezéseknek adnak teret, jöllehet, az ilyenféle értelmezések, – az általános dogma szerint, kerülendők. (Egyébiránt Kandinszkij még megengedte, ő maga számos ilyen szimbólumlehetőséget vizsgált.)

Mindenesetre annyit, szimbólikus kockázatok nélkül kijelenthetünk, hogy Baska József esetében – még az új festés felület megmunkálási gesztusai is – szigorú szerkezeti rendet képvisel a rácsozat. Ha pedig ebben a kontextusban vizsgálom, nyilvánvalóvá válik az ellentét, a csaknem szabadosan kezelt ecset, amely már-már a pillanatnyi lelki lenyomat jelzésére szolgál (akárha az expresszionistáknál), valamint a kímért, elmozdíthatatlan korlátok között, amelyet a szerkezet elemei, (hangsúlyosabban vagy kevésbé intonáltan) azért mindenhol következetesen kijelölnek. Ebben az értelmezési logikában minden egyes ecsetgesztus, amely a geometriai elem fölé kerül, majdhogynem nosztalgikus főlhangot kap: a korlátozhatatlan szabadság sejtelmes jelzéseként értelmeződik. A nosztalgia nem föltétlenül illúzió is minden esetben, ezúttal azonban olyan konzekvens a sejtelmessége, hogy föltétlenül illúzióra kell gyanakodnunk.

Ismét csak azzal a kockázattal, hogy a szimbólikus értelmezés ingoványos talaját próbálgatom, hangsúlyozni szeretném Baska József festészetének félreismerhetelen kelet-közép-európai jellegét, mi több a festészetéből kiolvasható történelmi allúziókat. Egészen egyszerűen szólva a festmények Itt és Most jellegére szeretnék rávilágítani, amit kizárólag amiatt tartok lényegesnek, hogy az elvontság ilyen fokozatánál általában nem szokás efféle konkrétumokra utalni. Csak megerősíteni tudom, nem gondolok föltétlenül és kizárólagosan börtönrácsokra ebben a vonatkoztatásban sem, de azokra a tér–idő korlátokra, amiket a világnak eme fertályán a történelem mindig hordozott, igen, ebben a közérzeti általánosításban vettem föl Baska festészetének jellegzetes Itt és Most kérdéseit. Némi elemzéssel könnyű lenne egy nyilvánvaló konvergenciát is kimutatni a kortárs zene vagy irodalom hasonló felvetései felé.

A képek tárgyiasítása különben sem idegen alkotóiktól. Többször előfordul, hogy a képi motívum plasztikai megfogalmazást kap (fekete–fehér képek, fekete–fehér szobrok), ismerjük a képi elemek faintarziás átfogalmazását is, de talán nem tévedünk akkor sem, ha egyes képelemek festői megjelenítésében naturalisztikus visszaulásokat vélünk felfedezni (akár egy palánk kerítés deszkái a pasztőzus festés hangsúlyozott ecsetnyomaiban). Ennél is egyértelműbb – “tárgyalkotás” az a repülő vagy sárkány, amelyet egy iskola számára készített, s amely ugyancsak szükséges szerkezeti elemképpen (erősítő tartó funkció) hordozza a

baskai rácsozatot, ám ezek a bordák színmotívumok elmozdulás szerinti olvasataira nyújtanak lehetőséget. Lényeges ezúttal hangsúlyoznunk, hogy repülő test imitációjával van dolgunk: mintha a letatlinok mesterének szelleme idéződnék föl a klasszikus konstruktivizmussal egyébiránt is mindig tiszteletteljes közeledést mutató magyar festő sajátos hommage-ában.

(Tudvalevően ez az hommage azért kiterjedtebb utalásokat rejteget: a klasszikus op art legismertebb gesztusai is kielemezhetők belőle, elegendő lehet Le Parc-ra utalnunk.)

Ugyancsak a tárgyiasítási folyamat szemléltetéseképpen idézhetnénk olyan képet (pontosabban szólva képpárt), amely egyértelműen egy házoromzat, valamint az oromdísz ornamentális jegyeit mutatja (gondolatilag egészen Jeszenyin híres esszéje, a Mária kulcsai felé tendálva, ahol a költő az első mondatban leszögezi: “az ornamens zene”). S mindez egyazon struktúrális festői rendszerben!

Ha a színvilág felől közelítünk ehhez a festészethez, nyilvánvaló a fekete domináns szerepe. A feketét akár nem-színként is felfoghatom: abba veszik bele a melegsálla. Egyre gyakrabban találkozunk azonban a képeken az arannyal és az ezüsttel. Itt ugyancsak észre kell vennünk, hogy ezek elsődleges anyagok – íme egy újabb tárgyiasítási mozzanat –, és voltaképpen csak metafórikusan tekinthetjük színeknek őket (olyan színű, mint az arany, olyan színű, mint az ezüst). Leegyszerűsítsenünk azonban helyüket, értéküket, ha nem hívnánk föl arra a figyelmet, hogy mint az arannak, mint pedig az ezüstnek igen jelntékeny dekoratív funkciója van. Elegendő talán, ha az ikonokra utalunk, amelyeken korántsem csak az aranyat helyettesítik (olykor persze azt is, ámbár az applikáció gyakori megoldás), de ezáltal a dekorativitás által úgyszólván szakrifikálják a kompozíciót. A szakrifikáció mozzanata egyébként egyáltalán nem idegen a modern, esetleg éppen absztrakt művészettől, csak a szakrifikálás gondolata ott egy univerzális (értsd: az univerzum rejtelseibe vesző) metafizikában gyökerezik. Malevics alap tematikájában (négyzet, kör, kereszt) – például – nehéz nem észrevenni egy sajátos mítosz bujdoklását (nota bene, még a kereszténység dogmatikáján belül).

Baska szféríkussága (ez, ugye látszólag ellentmond a másfelől mutatkozó tárgyiasulási mozzanatoknak) – úgy tetszik – már akkor tettenérhető volt, amikor a rácok József Attila-i jelentés lehetőségéről medítálunk. Ezzel legalább egyenértékű jelentkezése azonban bizonyos kedvelt formáinál. Kitüntetett szerepet kap nála az ellipszis (néha elliptoid), amelynek aligha szükséges kozmológiai áthallásait fejtegetnünk. A fekete ellipszis “teszem azt” egészen plasztikusan különül el egy jellegtelen rózsaszín-kék alaptól, áthatítja lényegében egy keskeny szivárványcsík, ahogy illik, a hideg meleg skálával. Máskor az ellipszis szinte visszfényként csillan föl a képet átlósan behálózó rácokon – újfent csak jellegzetes szivárványszínekkel. A rácok mögött pedig – úgy tetszik – egy megkomponálatlan világ végtelenje tárul föl, egyetlen pillanatig sem gondolunk arra, hogy a festő feledkezett volna meg rendbefogásáról, határozottan valami ősi rendtelenségre gyanakszunk. Rend és rendszertelenség egészen természetes ellentétvilágát tapasztaljuk: a természetesség harmóniát kölcsönöz az antagonizmusnak.

Ebben a nagyon tudatos, sokféle érvényességet vindikáló festészetben Baska rendkívül kiszámítottan dolgozik a színekkel. Csaknem mindig a hangzásoknak rendeli alá a képmezőt, ezek a hangzások mondhatni zenei rendben csendülnek föl – természetesen gondos ellenpontrendszerrel alkotva.

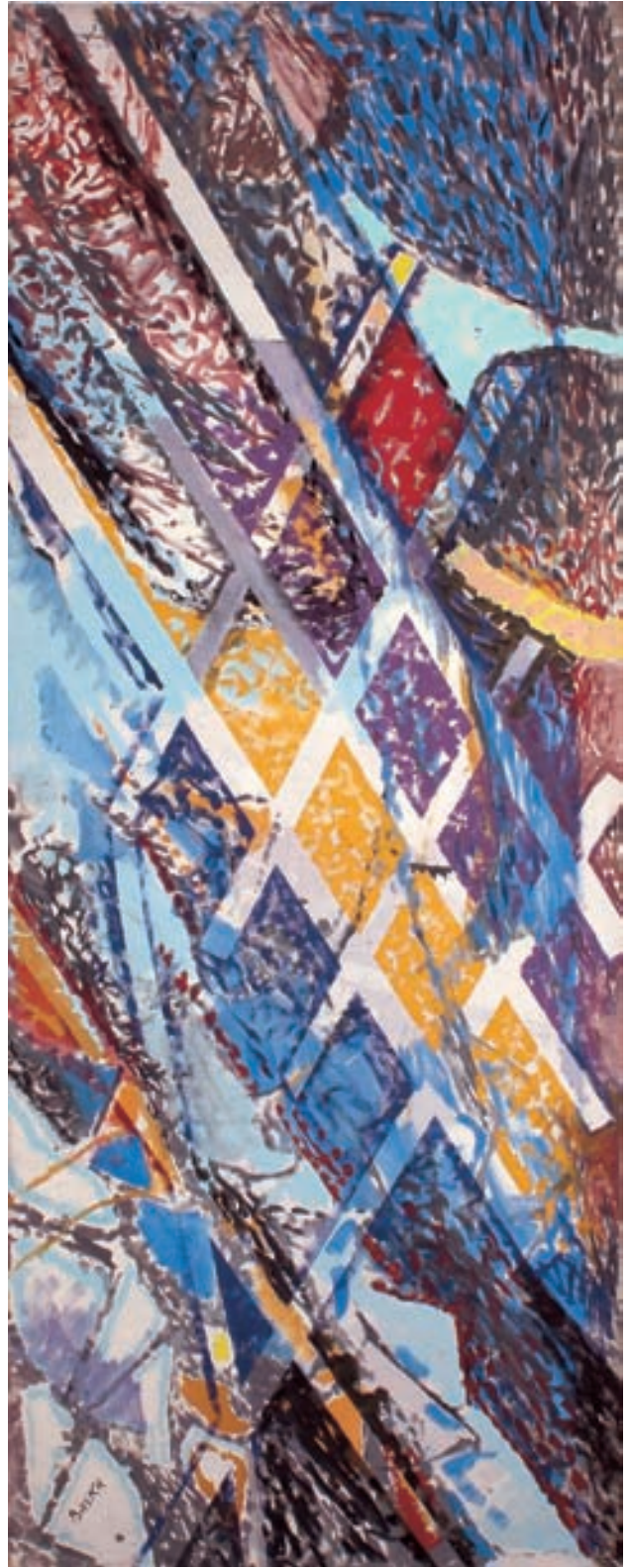
ÁTRENDZŐDÉS 1989 olaj, vászon 200x200 cm Magányűjtemény

ELMOZDULÓ FORMÁK 1989 olaj, vászon 130x200 cm Magányűjtemény

Különös szépséggel fogalmazódik ez meg azon a képen, amelyen az egyébként is kedvelt átlós rácsozatú rendszerben nyújtott színes ellipsoidok “rímmegetnek” egymással. A kékekből álló alapmezőben ezek a zöldbe hajló vagy egyenesen zöld formák hihetetlenül finom hangzásokat adnak. Larry Poons festészetének volt egy szakasza, amelyet csaknem kizárólagosan hasonló formák alkalmazása jellemezett, ám bár nála a monokróm színmező egyensúlyviszonyai kínálták a témát. Noha Baska folyvást bizonyítja, hogy festészete a múlt és a közelmúlt alapos ismeretében születik, sajátos gesztusaival az epigonságnak az árnyékát is elhessenti magáról.

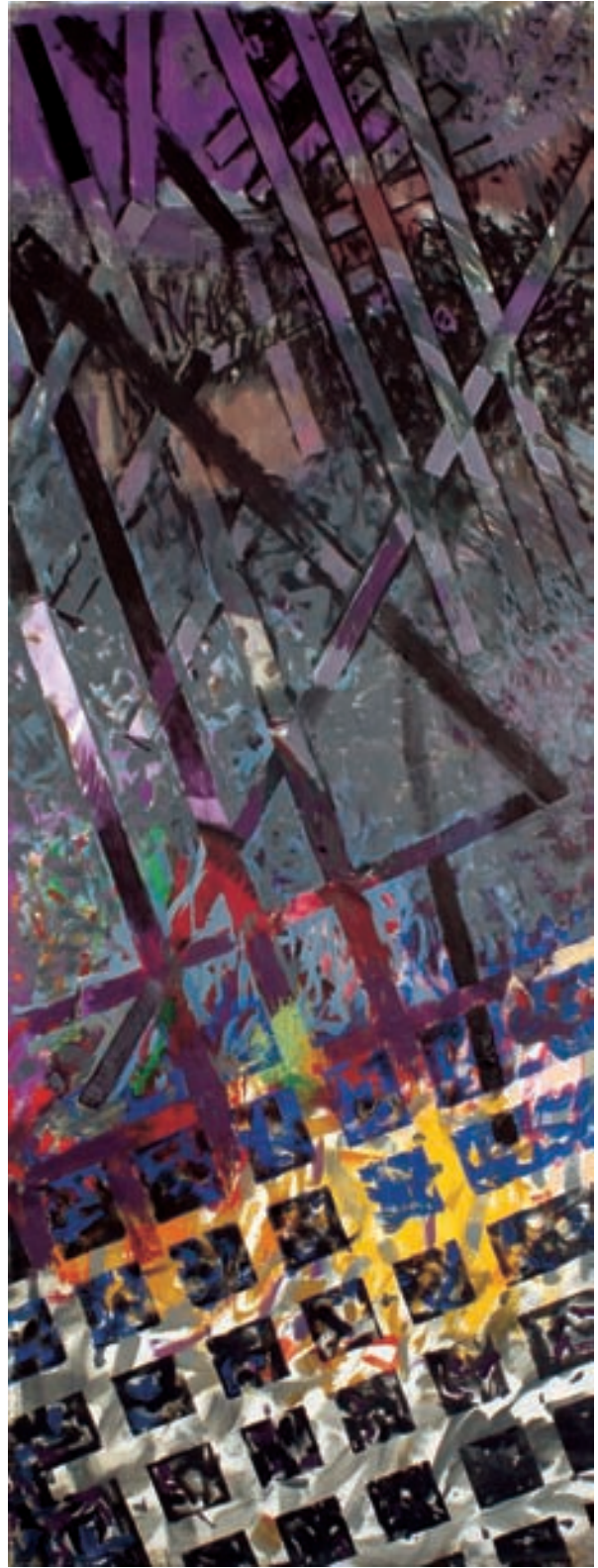
Most azonban, amikor már túl vagyunk a posztmodernizmuson, elmondhatjuk, hogy minden magára adó művésznek át kellett gondolnia viszonyát az őt érdeklő-érintő hagyományokhoz. Így lehetett ez Baska József esetében. Az talán világos, hogy alapélménye voltaképpen a konstruktív hagyomány. Az is kitetszik azonban művészetéből (még hozzá ez a legszembeötlőbb, mivel a megjelenítés formájában mutatkozik meg), hogy a konstruktív formaadás egy sajátos festői szerkezetrendszerbe illeszkedik bele, amely festési mód életképe valószínűleg a futurizmus lehetett. A futurizmus mozgásigénye, mozgás-illuzionizmusa módszerré szigorítva lehetővé tette festőknek, hogy a többrétegű látvány gondolatát formailag is kifejtse. Az a fura ellenmozgás történik meg, amely egységbe hozza a futuristák szabados lendületét a kemény élvonal festőinek precizitásával (lásd: csíkok, rácsok), a geometrikus forma kimérttségét a gesztus szabadosságával (lásd: a rácsok mögötti felület megmunkálása). Noha jól tudom, hogy mostanáig az eklektikát dícséretképpen szokás emlegetni, Baska esetében mégis szívesen hangsúlyozom, hogy elegánsan kerül ki a kínálkozó eklekticizmus buktatóit, történetesen azt is, amely egy divathullám meglovagolójának tűntetné föl. Türelmes elemzőmunkájával nem logikai bukfeneket hozott létre, hanem kialakított témavilága számára egy hitelesen egyéni festői logikát, amely bizonyíthatóan tágabb mozgásteret kínál tulajdonosának, mint az irányzatos esztétikai dogmák kötelékei. Úgy vélem, ebben a mélyebb értelemben is beszélhetünk esetében életműről.

A RÁCSVILÁG VÉGE I. 1989 olaj, vászon 80x200 cm

A RÁCSVILÁG VÉGE II. 1989 olaj, vászon 80x200 cm

A RÁCSVILÁG VÉGE III. 1989 olaj, vászon 80x200 cm

LILA KERESZT 2002 olaj, vászon 80x150 cm

ÍVEK ÉS ÉVEK 1992 olaj, vászon 80x180 cm

ÍVEK ÉS ÉVEK III. 1992 olaj, vászon 80x180 cm

KÖTELÉK II. 1997 olaj, vászon 80x150 cm

KÖTELÉK FEKETÉBEN 2000 olaj, vászon 80x150 cm

KÖTELÉK IV. 1995 olaj, vászon 80x150 cm Magángyűjtemény

KÖTELÉK I. 1993 olaj, vászon 80x150 cm Magángyűjtemény

DINAMIKUS MOZGÁS 1996 olaj, vászon 90x90 cm a Rozsnyói Városi Képtár tulajdona

-tól -ig tálán – Új Művészet 1990. március

Fábián László

Egyszer majd, talán már nem olyan távol az idő, újból nyugodtan tárgyilagosan, az értékekre koncentrálva áttekintjük a magyar művészet (benne a festészet) helyzetét és alakulását az elmúlt fél évszázad alatt, talán majd nem abban a leegyszerűsítő sarkításban, amelyre egyfelől a hivatalos művészetpolitikai doktrína, másfelől a militáns avantgard kényszerített, hanem létező, ám sosem méltatott rétegei szerint, uram bocsá', a szétfeszült sarkok közötti tágas állományban ugyancsak. Egyszer majd talán.

Merő bizonytalanság. Fölsorolni is sok mi minden szükséges ehhez.

Azoknak az aligha valóságos (nálunk mégis uralkodó) értékrendeknek a föladata mindenképpen, amelyek részint az afirmáció szintjével mérik a műalkotásokat (lásd: Rákosik, Sztálinok, Leninek, Kun Bélák), részint pedig a divatáramlatok adaptációjának sebességével. Természetesen (egészen pontosan: természetükből fakadóan) mindkettő kizárásos, ami nyomban árulkodik, hogy esztétikán kívüli hierarchiában gondolkodnak. A kizárások azonban további hamisításokhoz vezetnek: ennek a magyar művészet látja kárát.

A főntiekből könnyűszerrel magyarázható, hogy mind kevesebb az olyan kiállítás az utóbbi időkben, amely fölvehetné a kirekesztettek problémáját, hiszen úgyszólván egyedurakodóvá vált az, amit lelkes apologéták minduntalan az avantgard címmel értékelnek föl, és ami egyenesen kiköveteli magának az egyedül üdvözítés szerepét. Ha azonban – ritkásan – mégis akad ilyen kiállítás, nyomban az egész kérdéskomplexum jelentkezik vele (általa), ugyanis a kiállító esetleges megméretése mindenképpen érinti a vázolt viszonyokat.

Baska József Múcsarnok-beli kiállítása (1989 nyara) szükségszerűen veti föl az iménti kérdéseket. Egy élete és – úgy tetszik – pályája delelőjére érkezett festő mondhatni életmű-kiállítása ez: visszalapozás és előre-lapozás egyszerre, azaz a pályáiv fölrajzolója. Alkalom arra, hogy megismerkedjünk festészete karakterével, érzékeljük indíttatásait és összetevőit egyaránt. Ez annál inkább érdekes, mivel esetében nem beszélhetünk arról a szolgálai alázattal átvett avantgard szellemiségről, amely a sajátos epigonizmusban bóklászó új magyar művészet jelentős részét jellemzi, ámbár így sem zárhatjuk ki művészetéből azokat a hatásokat, amelyek mind gondolatilag, mind formailag századunk legjelentékenyebb törekvései felől érték. Azaz meg sem fordul a fejünkben ezt a festészetet úgy aposztrofálni, mintha valamiféle légüres térben mindentől izoláltan jött volna létre, igenis, hagyatkozni kívánunk a gondos apró munkával kiküzdött szervesüléseire. Teljességgel tudatában vagyunk, hogy a délibábos, független magyar képzőművészet ábrándja retrográd, mára elképzelnünk is lehetetlen olyan elszigetelődést (ezt még Révaiék sem tudták igazán megoldani), amely teljességgel mellőzhető és elháríthat minden nem kívánt, dogmatikájához nem illeszkedő hatást.

Az a nemzedék, amelyben Baska nőtt föl ugyan fölöttébb megkésve és igen csak fölületesen (mivel az eredeti műveket sokáig nem láthatták) ismerkedett meg – például – a kubizmussal, de megismerkedett vele. Az pedig csak természetes egy festő esetében, hogy az ismerkedés egy sajátos empíria: a kipróbálás által történik.

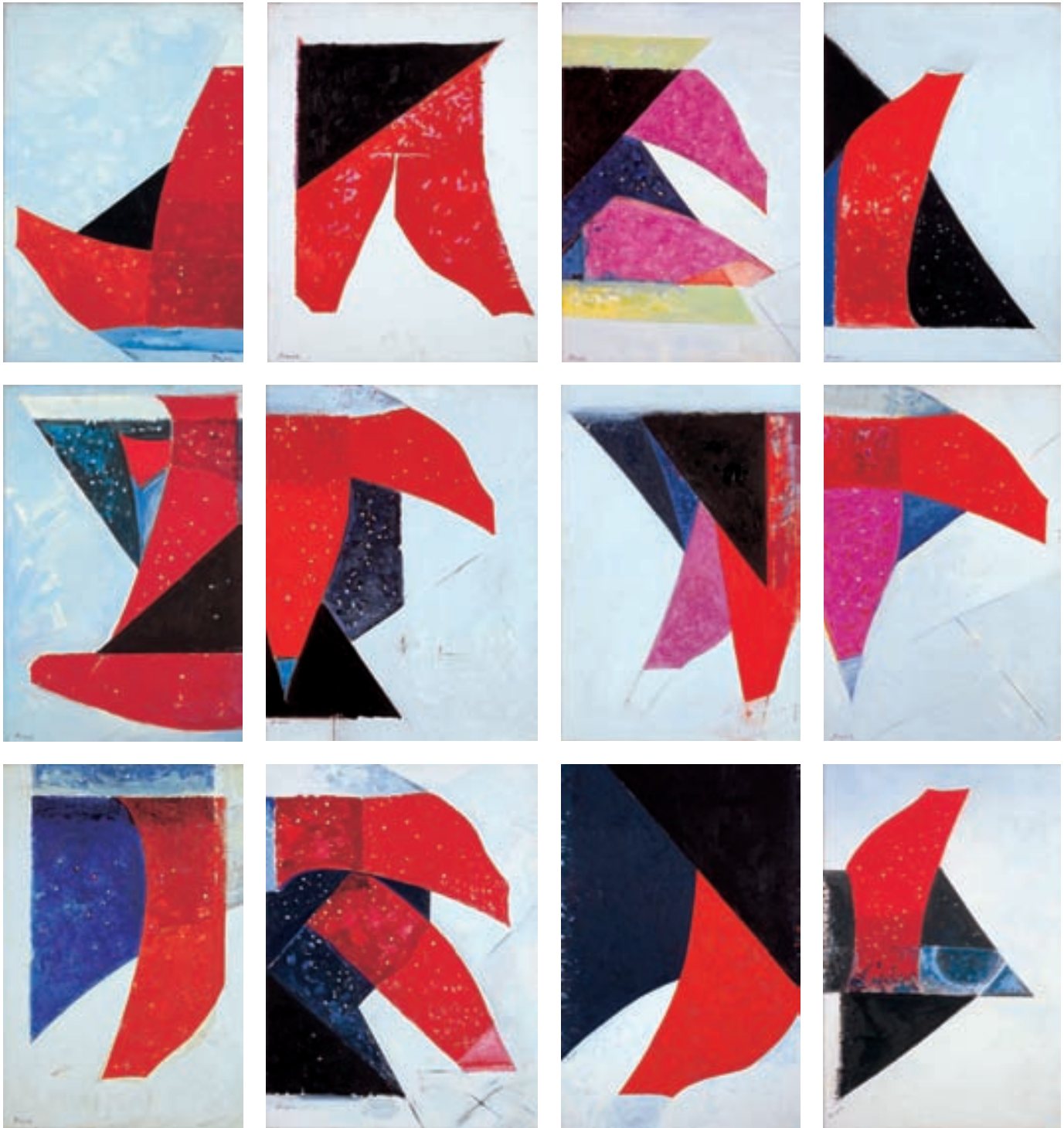
Az analízis, az újfajta formaadás (persze, a főiskolai studiumokhoz képest új) lehetősége adta a legfőbb lökést az akkortájt indult alkotóknak; akár Miskei Lászlónál, akár Fajó Jánosnál (a nevek taláalomra választva) föl-lehetjük ebből a korszakból a korrekt módon megfestett kubisztikus képeket, amelyekkel mindenképpen jelöltni kívánták, hogy miféle kísérlet irányába óhajtanak tájékozódni, sőt azt is, a magyar művészeti hagyományokból merrefelé tájékozódni. Azt kell mondani, természetes szövetségesül kínálkoztak azoknak az idősebb pályatársaknak, akiknek bőrén tapasztalhatták a magas rendű szocialista művészet állami dogmájának “ihlető” erejét. Kassák, Barcsay, Korniss, Bálint, Gyarmathy, Lossonczy, Kmetty és mások életművének ismeretéhez is csupán a stúdiumok hivatalos elvégzése után juthattak el.

Nem időztem volna ennyi ideig a főiskoláról kilépő Baska tájékozódásánál, posztgraduális kubista leckéinél, ha nem vélném úgy, hogy egész eddigi művészetének jellege innét eredeztethető, ha nem hinném, hogy a kompozíciós szerkezet biztonsága, a geometrizáló hajlam, a független színkezelés nem volna visszavezethető – akár idáig. És itt nyomban rögzíteni szeretnék valamit.

Talán érzékelhető volt a fogalmazásból (annak kellett lennie), hogy szántsándékkal nem beszéltem geometrikus festészetről esetében, hanem geometrizáló hajlandóságára utaltam. Úgy vélem, éppen a kubizmus bizonyos tárgyiassága tartotta vissza attól, hogy festőként teljes egészében föladjja geometrián kívüli tapasztalatait. Hogy kizárólag és dogmatikusan rá hagyatkozzék a bár annyira isteni mértanra is. Ebben az értelemben engem az ő festészete a kelet-európai konstruktivisták (Malevics, Tatlin, Rodcsenko, Kassák, Kupka) geometrizmusára emlékeztet, amely sosem volt olyan steril, akár a hollandoké (Mondrian, Doesburg, Vantongerloo, Leck), vagy a sokkal inkább az utóbbiakból sem mint a keletiekből táplálkozó új geometria. (Elegendő talán ideidézni a legkézenfekvőbb meditációs objektumot, Malevics fehér alapon fekete négyzetét, amelyben a kitüntetett idom csupán hozzátéve tökéletes, a fekete felület sem kizárólag az idő repedéseitől izgalmas.)

Baska József számára ennek a kelet-európai karakternek megőrzése különös értékkel bírt. Ha jól gyanítom – és ezt legkívált korai képeivel, illetőleg a legutóbbiak egy némelyikével lehetne igazolni –, valamiképpen saját gyerekkori szín- és formaélményeit kívánta egyhangba hozni, általa pedig az önkifejezést áttelekesíteni azzal, amit tanult, amit szakmai műveltséganyagképpen elsajátított. A kelet-európai létezésnek ez a jellegzetes konzervativizmusa, ragaszkodása a hagyományos értékrendhez (vagy akár tárgyi környezethez), amelyben arcára ismer: (nem véletlen, hogy a román diktátor elleni perben súlyos vádpontként szerepelt a falurombolás) – ha áttételesen is, de megjelenik ebben a festészetben forma és szín viszonylatokban egyaránt. Korábban már volt alkalmam képei rácszatának erre a direkt jelentésére rávilágítani, amely leginkább a csillagokat rácsokhoz hasonlító József Attila életérzésével rokonítható. Ezuttal sokkalta általánosabb “röghözkötöttségre” gondolnék, amely – megítélésem szerint – nemcsak Barcsay sajátos szentrendei konstruktivizmusából vagy Egrý balatoni fényélményeiből, de akár Kassák földbarnáiból, Korniss ornamentikájából is kiolvasható.

Baska formavilágából – még csak nem is különösebb bravúrokkal – kielemezhetőek azok a motívumok, amelyek minden bizonnyal a világnak csakis eme fertályáról származtathatók, miként – teszem azt – Bálint Endre formavilága is táplálkozik ilyenekből, Baskáéival összevethető elemekből.

IKONOSZTÁZ 1997 olaj, vászon 12 db 60x40 cm

VISSZAFORDULÁS 1986
olaj, vászon 80x150 cm

DIPTICHON II. 2001
olaj, vászon 80x150 cm

Számomra azonban, hogy ez a baskai geometria a legritkábban vált át az éles körvonal (hard edge) és a vele együttjáró transzparens színek egyszerűsítő szigorára, nagyon is természetesen (minden divatos befolyásoltág híján: meg leginkább a klasszikus futurizmusra hagyatkozva) enged teret annak a természetes eklektikának, amit ez a kelet-európaiság gesztusban, kézjegyben mindenképpen invalvál.

Azt hiszem, megint itt az ideje megerősítenem, hogy nem arról van szó, mintha Baska mereven elzárkóznék azoktól a festői-gondolati eredményektől, amelyek külföldön születtek. De arról vitathatatlanul, hogy önnön művészi karakterét őrizze, ha fölhasznál is bizonyos elemeket, de még kompozíciós megoldásokat is.

Van például egy viszonylag nagy méretű festménye, amelyen a jellegzetes baskai "rácsok" átlósan jobbra dőlve osztják föl az alapvetően sötét tónusú képfelületeket. Ezeken az átlókon, gondosan kimódolt struktúra szerint elliptoid formák jelennek meg, – már-már plakátos erejű színcsattanásban. A formák távolról inkább megnyúlt ellipszisziseknek hatnak, mivel végeikbe – úgyszólván – még belejátszik az alapfelület sötétje.

Az amerikai Larry Poons juthat a kép nézőjének eszébe, nála ezek a szokatlan, színes babszem formák nagy monoton felületen jelentkeznek olyan esetlegességben, amely egyelőre még egy rendeződési szándékra sem utal. Hacsak nem olyan halmazban, mint színes drazsék egy üveg alján. Baskánál viszont minden szerkezeté strukturálódik – szinte az ornamentális elrendeződést kísértve. Még a vidámító kékek, zöldek, rózsaszínek sem képesek könnyeddé oldani azt a talajt, amelyből ezek a formák, ez a követhető struktúra kisarjadzott.

Ornamens és struktúra. Nagyon is összefüggő dolgok, az ornamenset magasan szervezett struktúráként foghatjuk föl – méghozzá öncélú szervezettségben (nagy tanulság lehetne ez, ha meggondolom, hogy a konstruktivista szerkezet minduntalan minta is, jószérivel a képből a társadalomba, a politikába kiközvetített üzenet. Baska is tisztában van vele, hogy az ortodox geometrikusok (bennük jócskán él és munkál a konstruktivizmus szociális téveszméje) szemében megbocsájthatatlan vétek az ornamenssé szervezett formarend, mivel – a dogma szerint – a táblakép önálló minőségét veszélyezteti, holott mint láttuk, éppen hogy a konstruktivista építkezés az, amely avatatlan agitációra vállalkozik.

Festőnk azzal tetézi még vétkeit az ortodox geometriával szemben, hogy igen fontos szerepet ad a faktúrának. (Ezzel, miként már utaltam is rá, nem áll messze az ősforrásoktól, ugyanis a kelet-európai konstruktivizmusba a steril festés csak később, az új tárgyiasságot félreértő mérnöki vonulat – Lisszickij – során került bele. Rodcsenko – teszem azt – kísérletei ellenére sem voksolt mellette.) Baskának azonban azért van szüksége a gesztus nyilvánvaló jelenlétére, hogy az általa alakított ornamenset megtartsa, a csak rá jellemző Baskai látványszférában. Vagyis – miképpen lenni szokott – ezúttal is egy magánmítosz megépülésének elemei egyfelől, dokumentumai másfelől, ezek a képek.

Így talán már az sem tűnik fel különösnek, ha ebben az alaposan körülbástyázott magánmítoszban helyet kap a feketén festés hatalmas festői kísértése, amely – például – Ad Reinhardtot a festészet zérusfokának teóriájáig vitte. (Úgy gondolom, az ötlet eredetétől a végső kifejtésig pontosan nyomon követhető, minden bizonnyal Malevics az ősforrás, jóllehet a kérdés lényegét fehérrel demonstrálta, tőle – mondjuk – az Amerikába emigrált Liebermann hajóztatta át az óceánon és – fekete alapon fekete kör – juttatta be az

újfestészeti centrum vérkeringésébe.) Baska alighanem pontosan tudja, milyen fontos szerepe van a feketének az egész kelet-európai konstruktivizmusban, akár egy Kupka vagy egy Kassák művészetében. A fekete nemcsak jelentésében túlterhelt szín, hanem fizikai értelemben nem-szín is. A festő számára a feketén fekete a minimális formaadás próbája. Baska feketén festése súlyosan hordozza a fekete jelentéstartományát, ugyanakkor a formaadás eleganciája jellemzi.

Ennek a röpké eszme-futtatásnak sokkalta inkább volt célja egy speciális honosítási lehetőség föl-villan-tása, sem mint Baska József életművének elemzése. A szerző egyre inkább úgy látja, hogy az internaciona-lista avantgarde merő epigonizmus, a kelet-európai – ekképpen a magyar – művészetet arra kényszeríti (a stílusdiktatúra már más célokért bevetett eszközeivel is), hogy a nyugati műkereskedelem által manipulált stílusdivatok kritikátlan (tehát szellemtelen) terjesztője legyen – anélkül, hogy akár a táptalaj, akár a környezet motiváló hatása fölvetődne.

Természetesen eszem ágában sincs azt állítani, hogy Baska harcos (legalábbis az avantgarde militáns szelleme szerint) ellenfele lenne ezeknek a folyamatoknak, azt azonban valóban úgy látom, hogy festészete absorbeálja, a maga számára fölhasználhatóvá szelídíti (olykor nemesíti lásd: gesztus!) ezeket a hatásokat, amit valóságos honosítási folyamatnak tekinthetünk. Nincs kedvem doktrínákat fogalmazni, ám minden valószínűség szerint a mai világban a művészet egységesebben világjelenség, mint bármikor lehetett története során. Ez az egység azonban nemcsak azt kell jelentse, hogy a műkereskedelem fogja a festők kezét, netán pálcával irányítja, azt is, hogy a megnyilatkozó szellem vonzásai fejeződnek ki benne. Ebbe beletartozik a spanyolviasz minduntalan fölfedezésének elhárítása, a felelős individuális alkotói magatartás. Az avantgarde dogmák lebontása legalább olyan korszerű feladat, mint a megfelelés a korszerűség (parttalan) normájának. Baska képeket fest, nem pedig dogmákat. Ez nemcsak a szemnek, a tudatnak, a léleknek is jóleső érzés.

VISSZAFORDULÁS II. 1986
olaj, vászon 40x60 cm

DIPTICHON I. 2001
olaj, vászon 80x150 cm

ÍVEK 1985 olaj, farost 150x80 cm Bozóki Ferenc tulajdona

KITÖRÉS 2002 olaj, vászon 100x120 cm

SZENTENDREI REGGEL 1997 olaj, vászon 150x80 cm

SZENTENDREI ÉJSZAKA 1998 olaj, vászon 150x80 cm

A MÚLT 2003 olaj, vászon 80x150 cm

ÖSSZETÖRT MÚLT 2003 olaj, vászon 80x150 cm

PARÁZSLÓ MÚLT 2003 olaj, vászon 80x150 cm

SZENTENDREI HAJNAL 2000 olaj, vászon 150x80 cm

SZENTENDREI HAJNAL II. 2000 olaj, vászon 150x80 cm

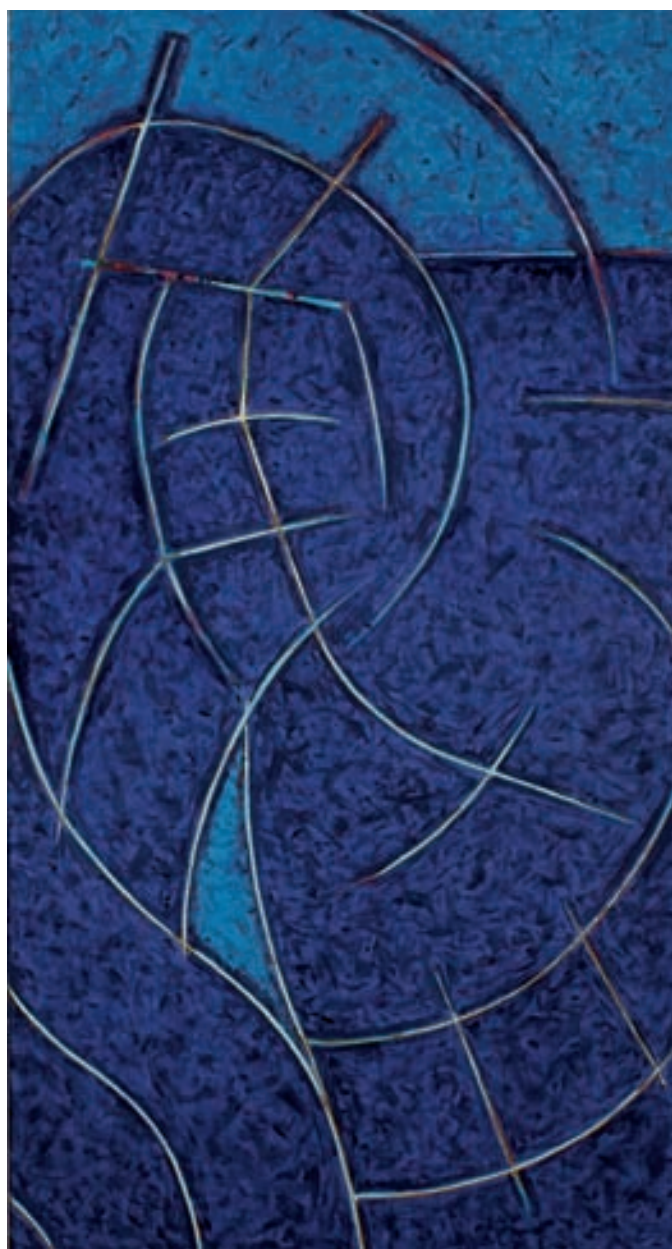
JELTŐLA FIGURÁIG 2001 olaj, vászon 150x80 cm

JELTŐLA FIGURÁIG II. 2001 olaj, vászon 150x80 cm

JELTŐLA FIGURÁIG III. 2001 olaj, vászon 150x80 cm

JEL.I. 2002 olaj, vászon 150x80 cm

FIGURA 2002 olaj, vászon 150x80 cm

JEL II. 2002 olaj, vászon 150x80 cm

KEMÉNY LENDŰLET 2003 olaj, vászon 150x80 cm Magányújtemény

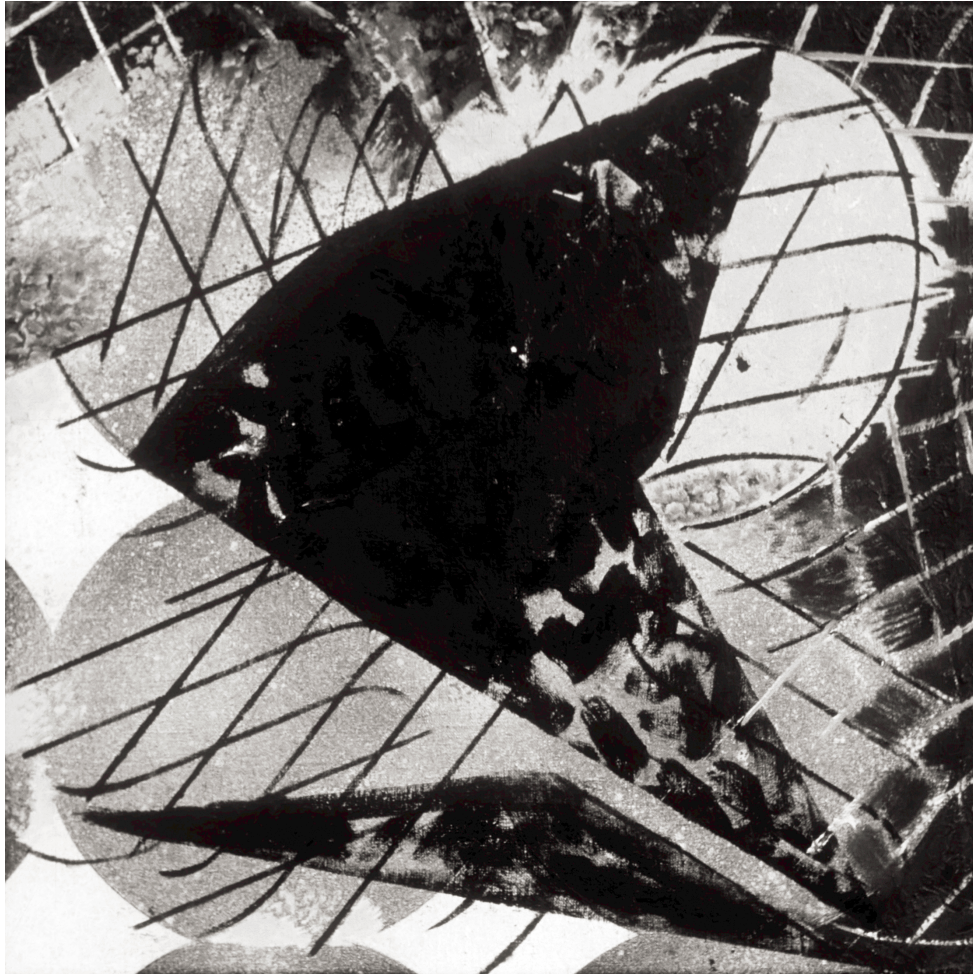
VISSZATÉRŐ FORMA 2003 olaj, vászon 150x80 cm Magányűjtemény

TRIPTICHON I. 2002 olaj, vászon 150x80 cm Magángyűjtemény

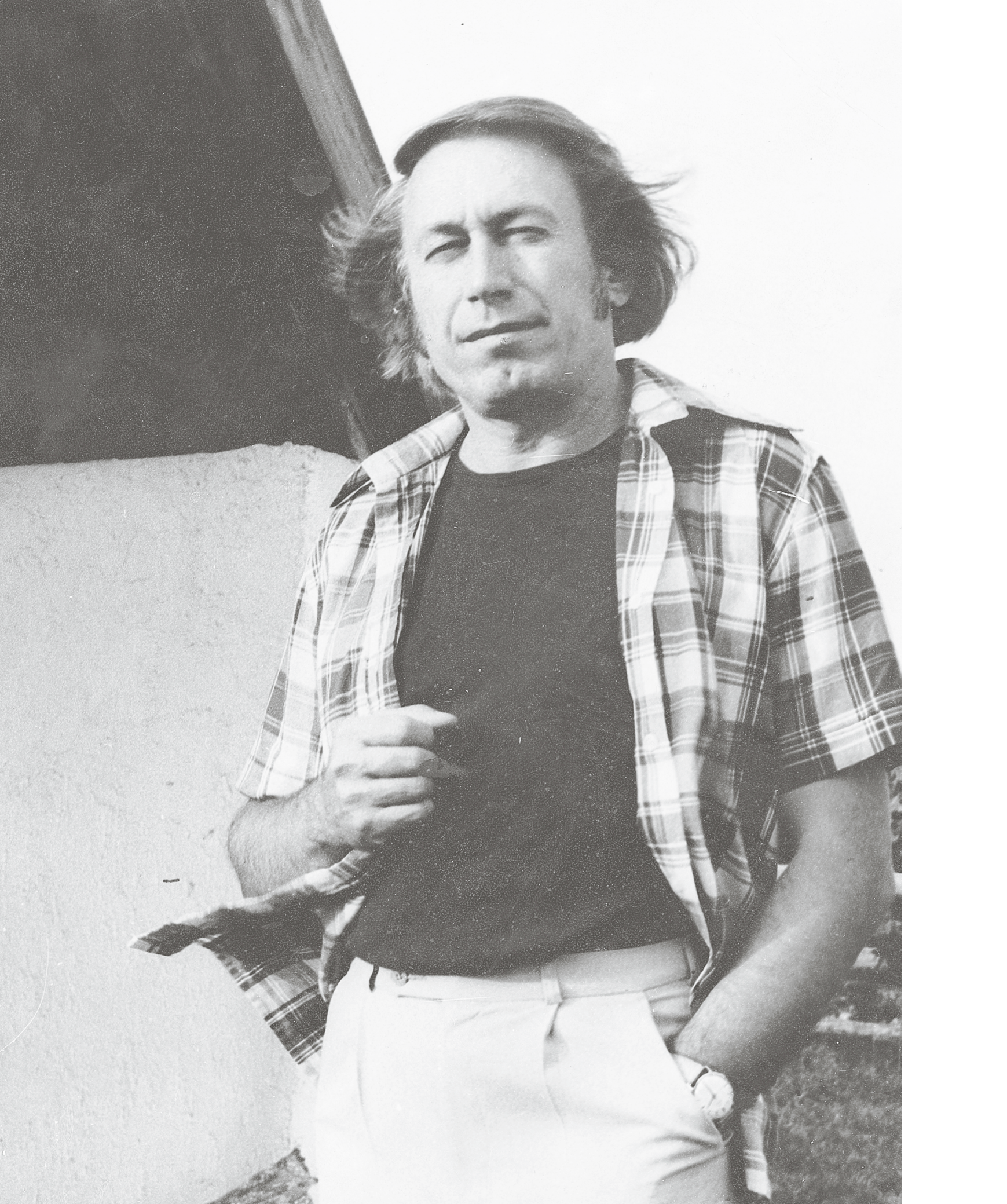
TRIPTICHON III. 2002 olaj, vászon 150x80 cm Magángyűjtemény

REPÜLNI 1986 olaj, vászon 60x60 cm Magánytűjtemény

TRIPTICHON II. 2001 olaj, vászon 100x120 cm Magányűjtemény

Baska József és Rényi Katalin kiállítási megnyitója Vigadó Galéria 1992

Dr. Feledy Balázs

Úgy gondolom, mindig érdekes lehet a kiállítás-látogatók és a művészkollégák számára is egy olyan körülmény, amikor egy művészeti műhelybe nyerhetnek bepillantást, amikor két alkotó ember egyfajta sajátos, szociológiai együvértartozása folytán – nevezetesen, hogy házastársak – kénytelen figyelni a másik munkáját, amikor óhatatlanul szóba kerül egymás megmérése, munkájának figyelése, és amikor valamiféle kölcsönhatások is lejátszódnak, lejátszódhatnak, egészen speciális interferenciák. Nos: amikor először szóba jött, hogy Rényi Katalin és Baska József közös kiállítást rendez itt a Vigadó Galériában, akkor az első gondolatom az volt: no itt aztán két teljesen eltérő alkat, eltérő művész oeuvre-bemutatásáról lesz szó, amelyre már éppen e körülmény miatt is "le kell csapnunk". Nos hát az évek óta tervezett kiállítás – nagy öröömre – íme megvalósult. Bizonyára Önöket is vaskos meglepetések érték, ahogy feljöttek emeleti kiállítótermeinkbe. Ugyanis nem egy grafikus és egy festő állít ma itt ki nálunk, hanem egy festőgrafikus valamint egy festő. Hiszen Rényi Katalin olyan meglepetéssel rukkolt itt ma ki, amelyet még barátaik, a hozzájuk közelálló ismerőseik sem nagyon tudtak, nevezetesen, hogy Katalin kb. 3 éve képeket is fest, és az volt a "titkos terv", hogy ezek itt lesznek először kiállítva, közönség elé bocsájtva, hát a meglepetés sikerült!

Baska immár évtizedek óta festőileg a saját, külön útját járja, és ez a szuverén világ-teremtés annyira fontos volt számára, hogy mindig is vállalta az ezzel járó küzdelmeket, s festői útja meghozta az eredményeket. Az elmúlt évek nagyobb, tiszta formáiból egyszerűbb szerkezetű kompozícióiból a nyolcvanas évek második fele összetettebb baskai formavilágot teremtett, ahol úgy megmaradnak az összefoglaló nagy formarendek, ám ugyanakkor a részletekben is nagy festői villódzások jelentkeznek, egyfajta egyéni vibráció, optika jelenik meg munkáin.

Ahogy Ő maga is fogalmaz: egyfajta egyéni minimal art-ból egy totális festészet felé halad, ahol egyaránt jelentősége van színeknek és formáknak, szerkezetnek és dinamikának. Vagyis műterme mélyén forr a festői változás, alakulás, s útban van az új formák felé. Az elegáns terem egyes festői blokkjai meggyőzhetik a nézőt arról, hogy egy olyan festői produktummal szembesülünk, melynek művészeti írói elemzése és feldolgozása volna a cél, nem pedig egyfajta hallgatásba burkolása.

Ám jó, hogy mindez látható! Látható egy rendkívül erős és következetes festői személyiség kibontása, ahol a 30x30 cm-es méret is alkalmas arra, ráadásul sorozatban, hogy bizonyítsa a tudatosság is ha jól párosul a festői invencióval, akkor szerkezetében és felületében is gyönyörű képek jöhetnek létre.

A MŰVÉSZ FELESÉGE, RÉNYI KATI

Négy évszak – Napút évkönyv: Hetvenhat jeles hetvenes 2005

Baska József

ROZSNYÓI ÓRTORONY

Miért lettem festő, kérdezem magamtól és emléktöredékek jönnek elő ilyenkor. Mert, hogy mindig szerettem rajzolni, ez a kérdésnek csak a hobbi része. Fontosabb a kék szitakötők lebegése a Csermosnya patak fölött, a Pipitykét takaró felhők, az agyonlőtt lovunk az udvaron, a Kraszna Horka-i búcsúk, a légiriadók, sztálingyertya, a háború, a menekülésünk, hiszen ez az élet teremtette tragikus költészet kihoz az emberből valamit. Belőlem a festőt.

1935. január 2-án születtem Dernőn, egy felvidéki kis faluban Kraszna Horka és Rozsnyó szomszédságában. 1947-ben Magyarországra menekültünk a Benesi dekrétum miatt, hiszen Szudéta-földre akartak telepíteni, mert magyarnak vallottuk magunkat. Diósgyőrben érettségiztem, majd a budapesti Iparművészeti Főiskola festő szakán diplomáztam, ahová diplomám után Hincz Gyula tanársegédnek nevezett ki. Az Iparművészetin 45 évet tanítottam és számtalan tehetséges embert segítettem a pályára rajzi és festészeti felkészítéssel és modern szemlélettel, ami a 60'-as, 70'-es években rendkívül fontos volt. Formatervező, grafikus, textiles generációk tekintenek mesterüknek.

A tanítás mellett festészetemet számtalan kiállításon mutattam be itthon és külföldön. Itt a fővárosban az Ernst Múzeumban 1971-ben, a Múcsarnok jobb oldali teremében 1979-ben, a Múcsarnok középső teremében 1989-ben, a Vigadó Galériában 1992-ben, a Körmendi Galériában 1995-ben, a Budapest Galériában 1998-ban, a Polgár Galériában 1998-ban.

Az indulásnál nagy mestereim voltak. Hincz Gyula nemcsak kinevezett tanárnak az Iparművészetin, de számtalan nagyméretű munkáinak (mozaik, pannó stb.) megvalósításába is bevont. Barcsay Jenőhöz haláláig igaz barátság fűzött. Szentendrén, ahol közel volt műtermünk, naponta meglátogattuk egymást. Művészete és emberi magatartása példa volt nekem. Ő beszélt rá, hogy pályázzam meg a szentendrei művésztelep egyik műtermét, és meg is kaptam, ebben is nagy szerepe volt a mesternek. 1979-től tehát a Szentendrei Régi Művésztelep tagja vagyok. Szentendrén is több kiállításom volt.

A vizuális művészet, köztük a festészet is, végtelen sokirányú, a látott létező világ leképezésétől a láthatatlan világig, amit a művész tesz láthatóvá. És a két pólus között ahány művész, annyi valóság.

A főiskola után rövid ideig figurális műveim születtek, de azok is már az új festészet nyelvén szóltak, a kubizmus és a futurizmus ismeretében. Fő motívum a bunker, a pince.

A Fekete Szekér sorozatban a menekülés emléke. Majd egyre nagyobb szerepet kapott a szerkezet, egyre elvontabb, majd teljesen absztrakt világba léptem.

Továbbfejlődve elmentem az egyszerű, íves, tiszta formáig, az egy motívumig. Ezt a világot, Frank János biogeometriaként méltatta, ami nemcsak formailag egyszerűsödött, de színben is eljutottam a fekete-fehér, arany-ezüst színvilágig.

SZÜLEIMMEL ÉS KÉT HUGOMMAL A KRASZNA HORKA-I BÚCSÚN 1946-BAN

A FŐISKOLÁN 1956-BAN

FIAMMAL, BALÁZZSAL PÁRIZSBAN 2004

FELESÉGEM, KATI A FAINTARZIÁM ELŐTT 1977

Azok közé tartoztam, akik a magyar művészetet az európai áramlatokhoz csatolták, szemben a szocreállal. Ez a világom ugyan polgárinak lett minősítve, így sikerült kitüntetésmentesen megúszni az életművet (a szakma hétszeri jelölése ellenére), többször leakasztatva a falakról országos kiállításokon, de ez adott nekem egy komoly belső tartást. Ebben a szemléletemben jó néhány festett faplasztikát is csináltam. Ezt az anyagot 1980-ban mutattam be a Szentendrei Műhely Galériában.

Ezután a szigorú korszakom után egyre gazdagabban adtam elő a formákat és az ívek fölött megjelentek a rácsok, létrehozva a több rétegű teret, hiszen a rácsok alatt a formák gazdag faktúrában keltek életre. Megszületett a rácsvilág. Ezzel a világgal, egyéni hangon szólaltam meg a magyar művészetben. A rácsvilág 1989-ben a Műcsarnok középső termeiben lett kiállítva, hatvan nagy méretű kép. A kiállítás után a szigorú rácsszerkezet felbomlott és újra nagyobb szerepet kaptak az ívek és a formák. Nálam a rács nem csupán dekoratív felület, hanem egy életérzés szimbólumává vált, ami minden magyar érzékeny értelmiségi tudatára nehezedett, de különösen azokéra, akik megélték a kisebbségi magyarság sorsát. A műcsarnoki kiállítás után a Rácsvilág szétesett. Ezt a képeim is illusztrálják. És visszatértek az ívek és a formák, de nem a szigorú változatai, hanem az új szimbólumrendszer, amiben szerepe van az előadás mámorának.

Az éveim során a modern építészet kiegészítéseként számtalan murális munkát csináltam, amiket pályázat útján nyertem meg az elmúlt évtizedekben (mozaik, secco, faintarzia, festett fa stb). Az elmúlt 45 év alatt, mint festő a tiszta festészet örömeiben a munkáim egymásból építkeztek és tízévenként meghatározhatóan változtak, a Figurális, a Biogeometria, a Rácsvilág és a Felszabadult forma, tehát a Négy Évszak alatt teltek az évek és születtek az ívek.

Az alkotó folyamatban nagy szerepet játszott Rényi Kati grafikus- és festőművész, akivel 30 éves házasságunk alatt nagyon termékeny alkotó munka folyt. És a családom is beleszületett a művészetbe. Balázs fiam reklámgrafikus lett, Barbara lányom a Képzőművészeti Egyetem másodéves grafikus hallgatója.

LÁNYOM, BARBARA CSOPAKON 2004

BARCSAY MESTERREL A MŰTERMEKBEN 1980

A SZENTENDREI MŰVÉSZTELEPI GALÉRIA KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJA 1979

Barcsay Jenő, Rényi Katalin, Balogh László, Várbelyi Vanda, Klimó Károlyné, Klimó Károly, Rényi Tamás, Deim Pál

Önálló kiállításai

- 1965 MOM Művelődési ház, Budapest
- 1971 ERNST Múzeum, Budapest
Uitz Terem, Dunaújváros
Festő terem, Sopron
- 1973 Görög Templom, Vác
- 1975 Művelődési Ház, Nagymaros
- 1978 VII Prezentacja Malarzy Krajow Socjalistycznych, Zamek
Ksiązat Pomorkich, Szczecin (Wegry – Gerzson Pállal együtt)
- 1979 Műcsarnok, Budapest
- 1980 Hevesi Sándor Művelődési Központ, Nagykanizsa
- 1981 Művésztelepi Galéria, Szentendre
- 1984 Műhely Galéria, Szentendre
- 1986 Műszaki Egyetem Galéria, Miskolc
- 1989 Műcsarnok, Budapest
- 1992 Vigadó Galéria, Budapest
- 1994 Rozsnyó
- 1995 Körmendi Galéria, Budapest
- 1998 Polgár Galéria, Budapest
- 1998 Gyeryószentmiklós
- 1998 Budapest Galéria

Csoportos kiállítások külföldön

- 1983 Kunstmesse, Basel
Etnográfiai Múzeum, Athén
Devlet Resim Hykel művei, Ankara
Guzel Sahatar Galerisi, Istanbul
- 1984 Világkiállítás Magyar szekció USA, Minnesota
- 1985 Ungarische Kunstmalerei Stadtisches Museum, Meringen
- 1986 Bernenhorst Haus Coburg, NSZK
- 1991 Arpajon, Franciaország
- 2002 Magyar Intézet, Párizs

Csoportos kiállításai Magyarországon

- 1962 Kilencedik Magyar Képzőművészeti Kiállítás, Múcsarnok
- 1966 Fiatal Művészek Stúdiójának hatodik kiállítása ERNST Múzeum, Budapest
- 1968 Tizennegyedik Magyar Képzőművészeti Kiállítás, Múcsarnok, Budapest
- 1968 Stúdió58-68 Fiatal Művészek Stúdiójának Jubileumi kiállítása, Múcsarnok, Budapest
- 1970 Stúdió70 Fiatal Képzőművészek kiállítása az ERNST Múzeumban, Budapest
- 1971 Új Művek, Múcsarnok, Budapest
- 1972 Tizenötödik Soproni ünnepi hetek Képzőművészeti kiállítása, Festőterem
- 1977 Festészet 77, Múcsarnok, Budapest
- 1981 Országos Grafikai Biennálé, Miskolci Galéria
- 1982 Országos képzőművészeti Kiállítás, Múcsarnok
- 1983 Szentendrei Tárlat 83, Szentendrei Képtár
- 1984 Országos képzőművészeti kiállítás, Múcsarnok
- 1985 Negyven Alkotó Év, Múcsarnok
- 1988 Magyar Képző és Iparművészek Szövetségének Tavaszi tárlata, Múcsarnok
- 1989 Szentendrei Régi Művésztelep Hatvan éve, Szentendrei Képtár
- 1997 Vigadó Galéria Rényi Katalinnal együtt, Budapest
- 2000 Szentendrei Régi Művésztelep Hetven éve, Vigadó Galéria, Budapest

MÚCSARNOKI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓ 1989 Mándy Iván, Pilaszanovits Irén, Frank János

Murális munkák

- 1962 Sgraffito 15 m² Hevesi Sándor Színház, Zalaegerszeg
- 1968 Mozaik 20 m² üdülő, Siófok
- 1973 Faintarzia 25 m² Kultúrház, Nagymaros
- 1975 Faintarzia 25 m² Agrártudományi Egyetem, Keszthely
- 1978 Üvegablakok 30 m² Gundel Étterem, Budapest
- 1982 Mozaik 40 m² Heim Pál Gyermekkórház, Budapest
- 1983 Faintarzia 30 m² Zalka Máté Katonai Főiskola, Budapest
- 1986 Pannó 32 m² XIV. ker. Thököly úti gimnázium, Budapest
- 1987 Térfestmény (Objekt) 12 m² XIX. kerületi Gimnázium, Budapest
- 1990 Üvegablak 6 m² Művelődési Ház, Fényeslitke

MŰCSARNOKI KIÁLLÍTÁS 1989

Bibliográfia

- 1960 Kiállítás. Az Iparművészeti Főiskola növendékeinek felszabadulási pályázata. Magyar Nemzet, 1960. május 8.
Hajdú Béla: A VI. Miskolci Országos Képzőművészeti kiállítás. Észak Magyarország, 1960. december 18. 4. old.
- 1961 Híradás. Művészeti Életünk könyvkiadás illusztrációs pályázatán II. díjat nyert. Művészet, 1961. április
- 1962 Kiállítás. IX. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Műcsarnok.
Lehőcz Mária: Könyvillusztrációk a IX. Magyar Képzőművészeti Kiállításon. Művészet, 1962. május. 25. old.
- 1963 Kovács Pál: Gondolatok a munkás-művész találkozóról. EMAG, 1963. június 8.
Fiatal Képzőművészek Stúdiója IV. Kiállítása. Ernst Múzeum. Katalógus, 27. old.
- 1964 Geszti László: Az 1962 év monumentális falképei. Művészet, 1964. február. 24. old.
G. J. Milyen megbízáson dolgoznak a képzőművészek? Magyar Nemzet, 1964. július 5. 13. old.
- 1965 Rácz György: Új murális képzőművészeti műfajok. Magyar Építőművészet, 1965. 4. szám 60-61. old.
Kovács Gyula: Baska József művészete. Kézirat.
Rácz György: Új murális műfajok. Élet és Irodalom, 1965. július 10. 9. old.
- 1966 Vidos Zoltán: Új törekvések a murális művészetben. Művészet, 1966. április. 45. old.
Fiatal Képzőművészek Stúdiója 1966. Ernst Múzeum. Magyar Nemzet, 1966. április 22.
Híradás. Mozaik a Balaton parton. Somogyi Napló, 1966. július 5.
Cziráki Béla. Az állami képzőművészeti vásárlások kiállítása. Magyar Ifjúság, 1966. augusztus 27
Híradás. Szerepel a Stúdió'66 kiállításon. Ernst Múzeum Kortárs, 1966. VIII. 1337. old
Perneczky Géza: Fiatalok Stúdiója 1966. Magyar Nemzet, 1966. szeptember 29.
Láncz Sándor: Nemzetközi Szállodásor Siófokon. Művészet, 1966. december. 24. old.
Bolgár Kálmán: Gondolatok a Stúdió'66-ról. Művészet, 1966. december. 45. old.
Híradás a siófoki Lidó Szállodában elhelyezett mozaikjáról. Művészet, 1966. december. 24. old.
- 1967 Ujvári Béla: Stúdió'66. Magyar Ifjúság, 1967. május 20.
Kovács Gyula: Baska József művészete. Művészet 1967. november. 35. old.
- 1968 Reprodukció. Budapest Rundschau, 1968. január 25.
Ujvári Béla: A XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Magyar Ifjúság, 1968. május 3. 15. old.
Zala Tibor: XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Budapest, 1968
Kiállítás. XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Műcsarnok. Kortárs, 1968. 10. szám 1673. old.
- 1969 Rózsa Gyula: Fiatalok Tárlata. Népszabadság. Budapest, 1969. január 10.
Losonci Miklós: A Stúdió festői. Művészet, 1969. január. 24. old.
Bolgár Kálmán: Tíz éves a Fiatal Képzőművészek Stúdiója. Művészet, 1969. február. 14. old.
Seres János: X. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállítás. Népművelés, 1969. február. 29. old.
Kovács Gyula: Stúdió 1958-68. Művészet, 1969. április. 3. old.

- 1975 Losonci Miklós: Téli napok a nagymarosi alkotóházban. Petmegyei Hírlap, 1975. január 9.
 Kiállítás. Nagymarosi Művelődési Ház. Élet és Irodalom, 1975. augusztus 3.
 Reprodukció. Népszava, 1975. augusztus 5.
 Aradi Nóra: A Duna-kanyar. Népszabadság, 1975. december 14. Művészeti életrajzok. 1975
- 1976 (f. n.) Intarzia... Esti Hírlap, 1976. február 10.
 Tüskés T.: Képzőművészetek. Jelenkor. Pécs, 1976. június. 539-546. old.
 Aszalós Endre: Kiállítási katalógus. Dalles Terem. Bukarest.
 Híradás. Részt vett a Kortárs magyar képzőművészet című bukaresti tárlaton. Művészet, 1976. július. 44. old.
- 1977 Köztéri munkák. Művészet, 1977. január. 48. old.
 Végvári Lajos: Zebegény krónikája 1967-1977. Művészet, 1977. július. 10. old.
 Híradás. A művész a keszthelyi faintarzia művéért jutalomban részesült. Művészet, 1977. december. 48. old.
- 1978 Horváth György: Festészet' 77. Magyar Nemzet, 1978. február 5.
 Kovács Gyula: A kifejező és dekoratív vonal I. Művészet, 1978. augusztus. 28. old.
 Híradás. Baska József sgraffitója a Zalaegerszegi SZOT Székházban. Művészet, 1978. augusztus. 34. old.
 Bojár Iván: Művészelet Nagymaroson. Magyar Hírlap. 1978/188. 6. old.
 Kovács Gyula: A kifejező és dekoratív vonal IV. Művészet, 1978. november. 26. old.
 Reprodukció faintarziájáról. Művészet, 1978. november. 27. old.
- 1979 Losonci Miklós: Kiállítás a Múcsarnokban. Magyar Hírlap, 1979/48. old.
 Kiállítás a Múcsarnokban. Művészet, 1979. február. 47. old.

VIGADÓ GALÉRIA BASKA-RÉNYI KÖZÖS KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓ 1992

- 1975 Losonci Miklós: Téli napok a nagymarosi alkotóházban. Petmegyei Hírlap, 1975. január 9.
 Kiállítás. Nagymarosi Művelődési Ház. Élet és Irodalom, 1975. augusztus 3.
 Reprodukció. Népszava, 1975. augusztus 5.
 Aradi Nóra: A Duna-kanyar. Népszabadság, 1975. december 14. Művészeti életrajzok. 1975
- 1976 (f. n.) Intarzia... Esti Hírlap, 1976. február 10.
 Tüskés T.: Képzőművészetek. Jelenkor. Pécs, 1976. június. 539-546. old.
 Aszalós Endre: Kiállítási katalógus. Dalles Terem. Bukarest.
 Híradás. Részt vett a Kortárs magyar képzőművészet című bukaresti tárlaton. Művészet, 1976. július. 44. old.
- 1977 Köztéri munkák. Művészet, 1977. január. 48. old.
 Végvári Lajos: Zebegény krónikája 1967-1977. Művészet, 1977. július. 10. old.
 Híradás. A művész a keszthelyi faintarzia művéért jutalomban részesült. Művészet, 1977. december. 48. old.
- 1978 Horváth György: Festészet' 77. Magyar Nemzet, 1978. február 5.
 Kovács Gyula: A kifejező és dekoratív vonal I. Művészet, 1978. augusztus. 28. old.
 Híradás. Baska József sgraffitója a Zalaegerszegi SZOT Székházban. Művészet, 1978. augusztus. 34. old.
 Bojár Iván: Művészlet Nagymaroson. Magyar Hírlap. 1978/188. 6. old.
 Kovács Gyula: A kifejező és dekoratív vonal IV. Művészet, 1978. november. 26. old.
 Reprodukció faintarziájáról. Művészet, 1978. november. 27. old.
- 1979 Losonci Miklós: Kiállítás a Műcsarnokban. Magyar Hírlap, 1979/48. old.
 Kiállítás a Műcsarnokban. Művészet, 1979. február. 47. old.

VIGADÓ GALÉRIA BASKA-RÉNYI KÖZÖS KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓ 1992

Kiállítási kritika. Népszava, 1979. február 16.
Híradás. Baska József kiállítása a Múcsarnokban. Élet és Irodalom, 1979. február 24.
Kiállítási meghívó. Múcsarnok, 1979. február 9 – március 4.
Aradi Nóra: Kiállítási katalógus előszó. Múcsarnok. Budapest.
Losonci Miklós: Megnyitó. Múcsarnok. Budapest.
Székely András: Baska József fetményei. Új Tükör 1979. március 4. 3. old.
t.h. Baska József képei a Múcsarnokban. Magyar Nemzet, 1979. március 7.
Reprodukció. Művészet, 1979. november 13. old.
Kerékgyártó István: Fetészet, műkereskedelem, mecenatúra. Művészet, 1979. november. 8. old.

- 1980 Losonci Miklós: Baska József festményei Szentendrén. Új Tükör. 1980. 23. szám. 3-4. old.
Híradás. Új művészeti könyvek. Népszabadság. Budapest, 1980. május 18.
Kiállítás. Tizennyolc festő alkotása a Csontváry Teremben. Pesti Műsor, 1980. január 18. 66. old.
Losonci Miklós: Baska József. Mai magyar művészet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata. Budapest, 1980.
Torday A.: Faburkolat? Esti Hírlap. Budapest, 1980. augusztus 23.
- 1981 Székely András: Még maibb magyar művészet? Új Tükör, 1981. 41. szám 23. old.
- 1982 Losonci Miklós: Országos Képzőművészeti Kiállítás a Múcsarnokban. Hevesi Szemle, 1982. június. 11-12. old.
- 1984 K. Rösicke: Spiegel der Hier und Heute? Daily News, 1984. március 24.
P. Szűcs Julianna: S termelni eladhatót? Népszabadság. Budapest, 1984. április 14.
Reprodukció. Élet és Irodalom. Budapest, 1984. május 18.

VIGADÓ GALÉRIA 1992 Dr. Feledy Balázs, Rényi Katalin, Baska József, Kratochwill Mimi, Otto Klára, Pege Aladár

- 1985 Baska József. Megnyitó. Sebestyén Géza kiállítása. Népszava, 1985. január 12.
- 1989 Mándy Iván: Megnyitó. Baska József kiállítása. Műcsarnok, 1989. jún. 20 – júl. 23.
Mándy Iván: Baska Józsefről. Magyar Nemzet, 1989. június 27.
Kiállítás. Műcsarnok. Új Tükör, 1989. július 2.
Fábián László: Rácsvirágok. Katalógus. Műcsarnok, 1989.
- 1990 Mészöly Miklós: Megnyitó. SzETA kiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
- 1992 Fábián László: Katalógus. Vagadó Galéria, 1992.
Végh Alpár Sándor: Két kép egy keretben. Pesti Hírlap.
Rideg Gábor: Forma és kifejezés. Magyar Nemzet, 1992. március 6. 10. old.
P.Sz.E.: Hagyomány és megújulás. Új Magyarország, 1992. március 7. 8. old.
Útelágazások. Rényi Katalin és Baska József festőművész közös kiállítása. Vasárnapi Hírek. 1992. március 8.
- 1994 Híradás. Baska József a Magyar Köztársasági Érdemrend tulajdonosa.
- 1995 f. l.: Szentendre kötelez. Új Magyarország, 1995. február 4.
- 1997 Szépvölgyi Mónike: Én mindig Rozsnyóról álmodom. Belváros-Lipótváros, 1997. szeptember 12.
- 1998 A hajóhídon Rényi Katalin és Baska József. Belváros-Lipótváros. 1998. 12. szám.
- 2000 Baska József: Avató beszéd. Csermosnya-menti Fesztivál. Dernő, 2000. október 14. Szlovákia
- 2001 Hann Ferenc: Tárlat valóságosan és virtuálisan. Művész Malom. Szentendre. Népszabadság, Online
- 2002 Kiállítás. Magyar művészek Párizsban. Magyar Intézet, Párizs. Magyar Nemzet, 2002. május 8. 14. old.
P. Szabó Ernő: Új képek a festők városából. Magyar Nemzet, 2002. október 4. 15. old.
- 2003 Kortárművész. Ki/kicsoda. Internet BÁV Rt. 2003.
Híradás. 50 éves érettségi találkozó a Diósgyőri Gimnáziumban. Borsod-Abaúj-Zemplén megye friss hírei.
- 2004 Kiállítás. Rajzok a Szentendrei képzőművészet értékeiből. Művész Malom, Szentendre
KULTURPONT.HU. kulturális hírek. 2004. november 20.

Művek gyűjteményekben

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Körmendi–Csák Gyűjtemény

Ferenczy Károly Múzeum, Szentendre

Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Damjanich János Múzeum, Szolnok

Móra Ferenc Múzeum, Szeged

Xantus János Múzeum, Győr

Árpád Múzeum, Ráckeve

Déri Múzeum, Debrecen

Herman Ottó Múzeum, Miskolc

Pécsi Modern Képtár

Kulturális Minisztérium, Budapest

Honvédelmi Minisztérium, Budapest

Belügyminisztérium, Budapest

Művészeti Alap, Budapest

Kisfaludy Színház, Győr

Bozóki Ferenc magángyűjtemény

Ben és Kati Gottlieb magángyűjtemény

A könyv létrejöttéhez hozzájárult

Belváros-Lipótváros Önkormányzata

Rozsnyó város Önkormányzata